

A KOLOZSVÁRI
KERESKEDELMI ÉS IPARKAMARA
JELENTÉSE

KERÜLETE KÖZGAZDASÁGI VISZONYAIRÓL

BCU Cluj / AZ 1899-1900-ÉVI ÉVBEN / Bányászati és Kohászati Minisztérium / Cluj

KOLOZSVÁRT.
A KERESKEDELMI ÉS IPARKAMARA KIADÁSA.

A KOLOZSVÁRI
KERESKEDELMI ÉS IPARKAMARA
JELENTÉSE

KERÜLETE KÖZGAZDASÁGI VISZONYAIRÓL

AZ 1899-ik ÉVBEN.

BUDAPEST.
PESTI KÖNYVNYOMDA-RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG.
1900.

Nevezetes század végső lobbanása volt az év, melynek közgazdasági képéhez kamaránk is beszolgáltatta a rendelkezésére álló jellemzőbb vonásokat. A politikai és társadalmi fejlődés, szellemi emelkedés s különösen a technikai előrehaladás legszebb lapjaiból áll a XIX-ik század története, mely ezek szerint a közgazdaság terén is eddig el nem ért sikereket tüntet föl. Ép ezért, ha a mult évet kiszakítjuk és önállóan fogjuk fel, alig mondhatjuk róla, hogy a nagy század méltó befejezése volt.

*Általános
közgazdasági
helyzet.*

Mert valamint az 1898-ik évet törvényen kívüli viszonyok között végeztük, úgy az 1899-ik évtől provisoriumok búcsúztatnak el. A belpolitikai viszonyok megtisztulása és leküzdése majdnem az egész évet, a közgazdasági kiegyezés s az ezzel kapcsolatos kérdések tárgyalása az egész évet igénybe vette s így az üzleti életben már korábban beállott bizonytalanság, ennek minden kapcsolatos bajával együtt, ez idő alatt is tovább emésztette közgazdasági életünket. Kárpótlásul még csak azt sem mondhatjuk, hogy most már legalább túl vagyunk mindenben. Mert az ideiglenesség rövid tartama tovább is napirenden tartja mindazokat a nehéz kérdéseket, a melyek eddig is a bizonytalanságot, a pangást, az üzleti élet megdugulását és senyvedését okozták s ily módon ez évet is utóbbi kedvezőtlen és meddő társai közé sorozták.

Mert bár a termés elég jól sikerült s az árak sem voltak nagyon gyöngék, azért az értékesítési viszonyok még se feleltek meg a várakozásnak s gazdáink nem tudtak a megelőző rossz évek anyagi bajaitól megszabadulni. Minthogy pedig még mindig a mezőgazdaság képezi közgazdasági életünk alapját, az a körülmény, hogy gazdáink a pénz hiányával és drágaságával küzdöttek, az egész év üzleti életét kedvezőtlen helyzetbe hozta s nem bírta a korábbi pangásból kiemelni, lendületnek indítani s kellő táperővel ellátni. Annyival kevésbé, mert a politikai viszonyok zavarossága is nyomasztólag hatott s a kiegyezés vajudása is tovább terjesz-

tette a bizalmatlanságot, melyek a vállalkozásokra kedvezőtlenül hatottak s az ipar életnedveit elzárták.

Mindazáltal nem tagadhatjuk, hogy biztatóbb jelenségek is merültek fel a szemhatáron, melyek azzal az örvendetes kilátással kecsegtetnek, hogy a fordulat nem késheik sokáig.

Az ismert példabeszéd, hogy minden rosszban van valami jó, itt is bevált. Mert a gazdasági kiegyezés elhuzódása és nehézségei, melyek miatt az egész kérdés több ízben majdnem teljesen megrekedt, mind az intéző köröket, mind a nagy közvéleményt arra utalták, hogy figyelmüket az ország anyagi erőinek hatályosabb föl kutatására és kifejezésére irányozzák. Így jutottunk egy szép reményekkel kecsegtető fordulóponthoz, a hol a nemzet önbizalmát kezdi visszanyerni, mert napról-napra jobban áthatja az a meggyőződés, hogy okszerűbb és belterjesebb mezőgazdasági és hazafiasabb iparpolitikával ellensúlyozhatók azok az áldozatok, a melyeket ezuttal még fokozottabb mértékben kellett a gazdasági szövetség és a magasabb politikai tekintetekért meghoznunk.

Kamaránkat különös meglepéssel s benső örömmel tölti el a közszellem ez üdvös ébredése, mert köztudat, hogy e helyes irány fölülkerekedésében épen a kereskedelemügyi minister úrnak oroszánrésze van. A minister úr volt az, a ki jól megérdemelt magas helyének elfoglalását a hazai ipar fejlesztése, állami és társadalmi nagyobb támogatása zászlójának kitűzésével örökitette meg. Actiójának súlypontját igen helyesen épen a kisipar fölkarolására helyezve, mely a külföldi verseny s a társadalmi közöny miatt a legtöbbet szenvedett s a jóakarató figyelemre leginkább reá szorult. Kezdeményezésének eredménye már is mutatkozik a társadalom biztató megmozdulásában, mely épen kamaránk székhelyén alakot is öltött, hogy fokozatosan az egész országot gyűrűzetébe vonja s gyakorlati eredményeket mutathasson fel. Hiszszük s kamaránk is minden lehetőet elkövet, hogy e mozgalom több lesz az ismert szalmatűz fölángolásánál.

Mert a kormány támogatása mellett utoljára is nekünk magunknak kötelességünk, hogy önmagunkon segítsünk s lankadatlan kitartással fölkaroljuk a közzgazdasági tényezőket: a mezőgazdaság, az ipar és kereskedelem egymásra utalt főágazatait.

Ezeknek valóban nagy szükségük volt már arra, hogy jelzavak helyett tetteket alkalmazzunk sebeikre.

Mert a *mezőgazdaság* egymaga a kedvezőbb termés és árvizonyok mellett sem tudott bajaiból kimenekülni, annál aggasztóbb, mert nálunk ezen fordul meg az egész üzleti élet s ha gazdáink pénzhányban szenvednek, az egész forgalom megáll.

Hivatalos megállapítások szerint ugyanis az év termése búzában 39, rozsbán 12, árpában 13, zabban 12, tengeriben közel 39 millió q. Ebből tehát fölöslegnek is maradt búzában 13, rozsbán 3, árpában 4, zabban és tengeriben 2—2 millió q. De a kedvezőtlen értékesítési viszonyok és a fokozódó verseny miatt a végeredmény mégis az, hogy gazdáink a helyett, hogy az előző kedvezőtlenebb évek terheiből apaszthattak volna, újabb terhekkel súlyosbították helyzetüket.

Oka ennek nemcsak az idegen világrészek kiterjedt magtermelése, erős versenye s a tőzsdei élet több kinövése, mint: papirbúza, fedezetlen határidő-üzlet stb.; hanem közvetlenebb oka az is, hogy a földbirtok nagyobb része: a latifundiumok és holtkézi javak épen nagyságuk miatt nincsenek elég okszerűen és belterjesen kihasználva; a kisbirtokok kezelése pedig részint a tőke, részint az értelem hiánya miatt elmaradt a kortól. Ehhez járul gazdáink szervezetlensége, a tömörítésre váró erők meddő szétfolyása, a régi rossz megszokása, a haladás iránt való fogékonyság hiánya.

Örömmel ismerjük el, hogy a kormány ez évben is megtett a maga részéről mindent, hogy gazdáinkba lelket, viszonyainkba új életet öntsön. A szakismeretek terjesztése, a munkások helyzetének megkönnyebbitése, telepítések által a föld jobb kihasználásának biztosítása és sok egyéb üdvös intézkedés gazdagítja e rovatot, melynek kibővítéséhez maguk a gazdakörök is congressusokkal járultak, a hol a legfontosabb kérdéseket megvitatták s a gazdasági egyletek hasznos működéséhez sok jó anyagot szolgáltatottak.

Állatkereskedelmünk se fejlődhetett úgy, hogy a magtermelés gazdasági hiányait pótolhatta volna. Oly tényezők nehezítették a kivitelt, melyek miatt gyakran erős összetűzések voltak. E mellett a permanens ragadós betegségek is bénító hatással voltak a forgalomra. Különösen az öt év óta lappangó sertésvész fenyegeti komolyan az állatkereskedelem egyik legjobb és kiadóbb forrását. Csak ez egy cikkben 100—120 millió koronára tehető az évi veszteség.

Ezért kamaránk nagy örömmel fogadta az állategészségügy államosítására célzó mozgalmat s e mellett a sertéskereskedés

decentralisatioja is sokat segíthet a helyzeten, főleg ha a vasuti kocsik is úgy osztatnak be, hogy egyik körzet a másiktól ne vehesse azokat igénybe.

Az Ausztriával megkötött új állatforgalmi konvenczió s az osztrák főbb piacokra kirendelt magyar állami állatorvosok assistentiájába mindannyi hathatós bizonyítéka állatforgalmunk akadálytalan lebonyolításának, a mi gazdáinkat is az állattenyésztés fejlesztésére ösztönözheti.

Lovaink forgalma növekedett, habár itt is sok még a tenni-való, mert nemzetközileg hirdetett nagyobb lóvásárokat kellene rendeznünk, hogy a nyugatról és keletről évenként nagy számban bejövő kereskedők ne legyenek kénytelenek úgyszólván házalás útján összeszedni szükségleteinket, a mi a tenyésztőkre is hátrányos.

Iparviszonyaink szintén kevés eltérést mutatnak az előző évtől, de legalább arra az útra vannak terelve, a melyen egyfelől fejlődésünk várható, másfelől arra számíthatunk, hogy közgazdasági életünket megtermékenyítik, valódi belső tartalommal látják el s az országot bizonyos eshetőségekkel szemben önvédelemre és saját erején való megélésre képesítik.

A pénz drágasága s a vállalkozás nehézsége különösen a kisiparos viszonyaiban idézett elő káros visszahatást, mert még azt a kis forgalmat is szűkebb határok közé szorította, a mi a kereskedelem és vándoripar versenyétől részére fönmaradt. Az ország kisiparosai ép e kamara székhelyén tartották ez évi értekezletüket, melyet a kereskedelmi minister úr képviseltetésével tünnetett ki s általánosan ismerve vannak azok a sérelmek és óhajok, a melyek a congressuson kifejezést nyertek. Ugyanazért mi csak azon bizalom tolmácsolására hivatkozunk, a mely iparosainkat óhajaik figyelembe vétele tekintetében kereskedelemügyi minister úr iránt, mint a ki aránylag rövid idő alatt az ipar egész mezejét fölkarolta és korszakos actiót indított meg, méltán áthatja.

A keleti piacokon való térfoglalás előkészítése, a vasuti és hajózási összeköttetések megkönnyítése, a kereskedelmi muzeum átalakítása, a vaskapu megnyitása, a fiumei kikötő fejlesztése, s itthon a házalás, részletüzlet és a tisztességtelen verseny szabályozása, valamint a munkások érdekeinek felkarolása, mind oly részletei egy magasabb conceptióju ipar- és kereskedelmi politikának, melyek a társadalom támogatásának bevonásával s a szövetségi eszme és erőtmörítés további népszerűsítésével hivatva lesznek

iparosaink önbizalmának megerősítésére és a hanyatló kisipar új életre keltésére.

A *pénzviszonyokat* a kamatláb ismert magassága és a pénz drágasága uralta, a mik a vidéki pénzügyintézetek magatartására is befolyással voltak. Az osztrák-magyar bankfiók kiegyenlítő szerepe ily körülmények között csak jótékony hatással lehetett.

A nagy vonásokban itt vázolt általános viszonyok szolgálnak keretül kamarakerületünk ez évi közgazdasági életéhez, melynek képét az alábbiakban tömör vonásokban föltárjuk.

Az időjárás az év nagyrészen abnormis volt s a gazdák az utolsó időig folyton bizonytalanságban voltak a terméskilátásokra nézve. Még július elején is esős, hűvös idő járt, a mi az aratást és a piacon való megjelenést vagy tíz nappal hátravetette, de kárpótlásul elősegítette a kalászkok és szemek kifejlését s a 80—82 kilogrammos búza termését, a mi minőség tekintetében meghaladta a várakozásokat.

*Növényi és
állatországi
termények-
kel való
kereskedés.*

A mennyiséget illetőleg a hivatalos adatok azt mutatják, hogy kamaránk területén 341.900 holdon 2,278.233 q. búza, 53.674 holdon 344.619 q. rozs, 27.602 holdon 171.146 q. árpa, 122.078 holdon 758.999 q. zab és tönköly termett.

S habár különösen minőségre nézve az eredmény túltett az előző éveken, hatásában meglehetősen ellensúlyoztatott az 1897. év silány s a rákövetkező 1898. év gyengeközép termésnek ez évre is átnyult következményei által.

A forgalom általában gyenge volt, mert Szerbia és Rumánia behozatala hátrányosan szabályozta az árakat s ehhez járult az is, hogy malmaink 1898. végén és 1899. elején a szomszédos Arad és Biharmegyéből fedezték szükségletüket, a miért az év későbbi folyamán mégis nyertünk annyi recompensatiót, hogy kielégítő mennyiségben termett zabunk és tengerink egyrésze ép az említett megyékben, továbbá a zab Galicziában s a lóheremag még Németországban is talált elhelyezést.

Igy a terménykereskedelem elég jó kilátásokkal nézett a tavaszi campagne elé, de a fővárosban alakult márcziusi, később októberi ismert búzaring nálunk is éreztette kedvezőtlen hatását s leforrázta a reményeket. Ugyanazért csak termelőink és vidéki kereskedőink visszhangjai vagyunk, midőn ez alkalomból is *szükségesnek tartjuk a kereskedelemügyi miniszter úr figyelmét a börzei visszaélések romboló hatására s azok lehető megszorítására fölhívni.*

Ezzel kapcsolatban azt a többfelől ismételt észrevételt sem hallgathatjuk el, hogy a kizárólag gazdákból álló gazdasági tudósítók termésbecslései is többnyire eltérnek a valóságtól s az ezeknek adataihoz alkalmazkodó kereskedők saját kárukon okulva, most már maguk igyekeznek a becslési adatokat beszerezni, a miket később a tények mindig inkább approbálnak, mint a gazdasági tudósítók adatait.

Igy hivatkoznak a múlt évre, melynek búzatermését a tudósítók 36 milliónál többre tették, mit a kereskedők nagyon optimistikusnak tartottak s a tények ez utóbbiakat igazolták, mert bár a kivitel figyelembe se jöhetett, s behozatal pedig nagy volt, a búza az év termésének megkezdésekor kifogyott s az árak az év közepéig magasan és szilárdan állottak. Viszont ez év termését a tudósítók csak 37 millióra tették, míg a kereskedők 40 milliónál is magasabbra becsülték s a tények itt is ez utóbbiakat igazolták. Hogy a kérdést még jobban megközelítsék, felhozzák az erdélyi részek búzatermését, a mit a tudósítók hat és néhány tized q-val vettek föl, holott átlag 10, sőt helyenkint 12—14 q-ra is tehető.

Mindezeknél fogva a kamara által is pártolt azon helyes eszmét vetik föl, hogy *a termésbecslések ne egyoldalúlag a gazdasági tudósítók adatai alapján állapittassanak meg, hanem mellettük bizassék meg e föladattal a kamarák által ajánlatba hozandó egykét kereskedő is, a kikhez mi a kamara részéről még a nagyobb biztosító intézetek ügynökségeit is javaslatba hozzuk, mint a melyek nagy helyi ismeretüket és tapasztalataikat szintén a valóság megközelítésére érvényesítenék.*

Ezek után csak múlt évi jelentésünknek a vidéki gabonarakktárakra vonatkozó részére kérjük fel ismételten a kereskedelmi minister úr figyelmét s rátérünk a főbb termények értékesítési viszonyainak rövid ismertetésére.

Búza.

Az év elején a búza nálunk 16 korona 80 fillér és 17 korona 40 fillér között mozgott meglehetősen forgalom mellett. Brassó és N.-Szeben vidéke nagy részben rumániai búzával látta el magát; ez által Balázsfalva vidéke és az úgynevezett »Mezőség« elegendő árúval láthatta el malmait, sőt tél idején helyenként, úgymint M.-Vásárhelyt, Kolozsvárt a készletek is szaporodtak. Márcziusban a budapesti hausse-consortium az úgynevezett 76 kgmos (usance) szokvány-búzát felcsigázta a fővárosban 21 korona 50 fillérig, nálunk pedig 19 koronáig a nélkül, hogy az I. minőségű búzá

— mely rendes körülmények közt 1 korona 40 fillérrel magasabban áll, mint a szokványminőség — csak egy fillérrel is lehetett volna drágábban értékesíteni.

Az ismert fiasco következtében 21 korona 50 filléres márcziusi búzát áprilisban fenn már 18 koronáért is nehezen lehetett eladni, nálunk pedig áprilisban a jó búzát 16 koronáért alig lehetett elhelyezni. Rumániából még ezekhez az árakhoz is özönlött be a búza. Májusban már az új búzatermés kilátása vezette a szerepet az árak hullámozásában. Május végén és júniusban már a hivatalos termésbecslés fölfelé irányította az októberi őszibúzát s a hausse-consortiumnak is érdekében állott, hogy az új termést sötét színben tüntesse fel. Így a szeptemberi búza megint 19 koronáig emelkedett, mi által a kész búza árát is felverték s ez irányzatot felhasználva, túladtak az átvett nagymennyiségű usance búzájukon. Ez nálunk annál inkább megszilárdította az irányzatot, mert már május végével Rumániából nagyon rossz hírek érkeztek, miután a tartós szárazság nagyon fenyegette az egész termést. Junius hó közepén Brassó és N.-Szeben vidékén tisztában voltak azzal, hogy Rumániából új búza nem fog behozatni, ennek következtében ismét 17 korona 10—20 filléren, sőt 19 koronán is lehetett a termést értékesíteni.

Augusztus elején kezdődött helyenként a cséplés s minél tovább haladt, annál nagyobb volt a meglepetés, mert a cséplési eredmény még jobb volt, mint aratáskor a keresztekben vont következtetés. Az árak 17 koronával kezdődtek s habár nem rohamosan szálló irányt követtek, mert szeptemberben is még 16 korona 20 fillért lehetett elérni, sőt a szép piros 80—82 kilogrammos búzát októberben is 15 korona 10—30 fillérért értékesítették. A forgalom meg is élénkült s szép mennyiséget exportáltunk Grác, Triest, Linz, Marburg, Laibach, Prága, Brünn stb. városokba. Vevők tekintetében ezen forgalom még tiszser akkora lehetett volna, ha gazdáink, a kik a napilapok által híresztelt és biztosra vett 20—24 koronás árszökésre várokoztak, készletüket vissza nem tartják. De sajnos, reményünk cserben hagyta őket, mert említett vevőink máshova fordultak, másrészt pedig már saját termésüket is csépelelték, nálunk pedig mindennap kevesebb vevő jelentkezett és gyöngébb árakat kínált, úgy, hogy novemberben a kínálat már nagy volt, de hiányzott a vevő. Az árak lemorzsolódtak eladás nélkül s decemberben 13 korona ár mellett sem mutatkozott vevő. Arra a búzára, melyért szeptember-októberben átlag 16 koronát ígértek

a gazdának, a ki e kínálatra nem hallgatott, decemberben az év végével már 13 koronáért kínálva se jelentkezett vevő.

Óhajtandó, hogy termelőink e drágán megfizetett tapasztalatot jövőre saját előnyükre értékesítsék.

Rozs.

Az előző évi termésből kevés jött át. A katona-élelmezési szükségletet a vállalkozók N.-Károly, Nyiregyháza, Debreczen és Bihar megye piacairól szerezték be. Egy kisebb részét Fogaras vidéke szállította, itt is részint még valami Rumániából érkezett. Az árak 14 korona 80 fillér és 15 korona, kivéve Brassó és Nagy-Szeben vidékét, hol csak 13 korona 30 fillér volt.

A fogyasztás január-juliusig nagyon kevés volt a katona-élelmezési raktárakon kívül, mivel sem a búza, sem a tengeri árkakal nem volt arányban, e miatt üzleti forgalomról szólni sem lehet. Az 1899-ki termés nem volt jónak mondható, már azért sem, mert a rozstermelést az erdélyi részekben évek óta mind jobban-jobban elhanyagolják.

Az árak augusztusban 12 koronánál indultak s lefelé irányultak 11 koronáig. A katona-élelmezési raktárak vállalkozói könnyen beszerezték készleteiket, mert az alacsony búzaárak következtében minden termelő szívesen adta a rozst 11 koronás árban.

Az év végével constatálhatjuk a csekély készletet, kevés üzlet mellett a megmaradt 11 koronás árban.

Árpa.

Jó termés volt 1898-ban, tehát 1899. év elején még meglehetősen készlet volt. A forgalom kielégítő, külföldre Francia-, Németország, különösen Fiume felé exportáltatott Ausztria, Cseh- és Morvaországba a vastag, goromba, közepes, jó, lisztes, hántoló irányított nagy mennyiségben. A külföldre küldött finomabb árú 12—13 korona között mozgott, Ausztriában pedig mint említettük, olcsóbb minőségű 9 koronától 10 koronáig vásároltatott, tekintet nélkül színre és pótlékra. Augusztusban az új árpa a sok esőzés következtében mennyiségileg is, de még inkább minőségileg szenvedett. Mindazonáltal 12—14 korona közt szeptember-október végéig egy részét a jobb fajnak a hazai serfőzdek szívesen vették, jobb árú hiányában. A gyengébb minőségű Cseh- és Morvaországba ment 9—10 korona 50 fillér között. Ez a cikk kivétel tekintetében több év óta háládatos. Megkedvelték szomszédaink és minden éyben reflectálnak rá. Különösen a vastag és jól kezelt száraz árúra, ha nem is finom. Figyelmeztetjük tehát gazdáinkat az árpatermelésre és lehetőleg a legjobb kezelésre. Még november és december

hónapokban is állandó árakon kelt nálunk a maláta- és hántológyárak részére. Ezt csak annak köszönhetjük, mert nálunk az árpa vastagabb és lisztesebb mint máshol, ha a színre nézve sok kívánni valót is hagy fönn.

Nagy készlettel és szép minőséggel dicsekedhettünk 1899. elején. Forgalomra nézve Ausztria, de nagyobb részét Galiczia voltak a vevők 10 korona 10 korona 20 fillér között. Áprilisig a kivitel sok száz waggonra rugott, májusban stagnáció állt be és a készlet az új termés bekövetkeztekor meglehetősen volt. Azonnal az aratás után nagy mennyiség lett volna eladva a katonai vállalkozóknak és Ausztriának. Ezt pedig nem annyira a jobb hangulat idézte elő, mint inkább az új zab minősége. Mennyiségileg a zabtermés 1899. évben kielégítőnek mondható, de minőségileg a legrosszabb; vizes, dohos, fekete, megégett, legtöbbszörre felmelegedett árú kerül ki a birtokos kezéből. Úgy a katonai vállalkozók, mint Ausztria az idei zabból megszűntek vevők lenni s így leginkább üzerek veszik magán- és belhasználatra, részint pedig szeszgyárak q.-ként 6—8 korona között. Rumánia közvetlen és közvetve vásárolt a jobb minőségűből és különösen az ó-zabból néhány száz kocsi rakományt predeali paritásban 11 koronáig, de nagyobb részét még az év végéig sem vette át, hanem részben lemondott a vásárról, részben Brassóban és több városi kereskedőnél fekszik és várja az elszállítást.

Zab.

Kitünő minőségű, bő és nagy terméssel dicsekedhetünk 1898—99. évben januártól májusig erős forgalom, mérsékelt 7—7 korona 30 fillér árak mellett. A búza és rozs magas ára következtében a tengeri a fogyasztók részéről nagyobb mértékben használtatott a belforgalomban, mint rendesen. De azért a kivitel sem volt kevés, különösen Bihar- és Aradmegyékbe, valamint Ausztriába is. Május, június hónapban a kínálat jóval nagyobb volt, mint a fogyasztás, de ezt paralizálta a speculáció, mely óriási mennyiséget raktározott be a kitünő minőség kedvéért. Októberben az eredmény gyenge minőségűnek vált be, minek következtében a szilárd és magasabb árak, különösen az ó-tengerinél egész az év végéig megmaradtak.

Tengeri.

A kolozsvári *árúraktárban* kezelés alá került a múlt évben 136.951 q. különböző magtermény. Betároltak 100.676 q. különféle gabonát és kitaroltak 77.127 q.-át, maradt raktáron 53.444 q. Megtisztított s olmozott a raktár 33.764 kgr. lóhere és luczernamagot.

Árúraktár.

*Szállítás
a hadsereg
számára.*

A hadsereg gabonaszükségletének kézalatt történt beszerzése ügyében már volt alkalmunk külön felterjesztésünkben nyilatkozni és kijelenteni, hogy a követett eljárást sem a kincstár, sem a termelők nagy tömegének érdekében hasznosnak és célravezetőnek nem tarthatjuk. Azt hisszük, hogy ez a kérdés a parlament előtt is sokkal nagyobb zajjal került szőnyegre, hogy sem felette a napirendre térés lehetséges lenne, és mi bizunk a kereskedelmi minister úr elfogulatlanságában és bölcsességében és ennek következtében az ügy igazságos és méltányos rendezésében. Több szót felette szaporítani e helyen feleslegesnek tartjuk.

*Lóhere és
luczerna.*

Az utóbbi évek gyenge termés eredményei és kellemetlen tapasztalatai a gazdákat visszariasztották a lóhere- és luczernamag termelésétől, úgy, hogy az előző évekhez képest alig félannyi terület lett lóherével bevetve; a rossz szénatermés pedig sok gazdát arra kényszerített, hogy a bevetett területet zölden lekaszálja takarmánynak. A kik a magtermést erőszakolták, nagyon gyenge eredményt értek el, a mennyiben holdanként alig 30—40 kilogramm lóheremag termett s ez is silány minőségű, vörhenyes; egészen természetes tehát, hogy az árak ennek következtében rohamosan emelkedtek és szép I. árúért 140 koronát is szívesen fizettek. Legtöbb hasznot ezen áremelkedés azoknak hozott, kik a tavalyi olcsó áron vett lóheremagot csak az idén értékesítették. A kolozsvári lóheremag-tisztító állomás kitűnően bevált; a mennyiben úgy a gazdák, mint a kereskedők szívesen igénybe veszik és így csakis arankamentes lóheremag jön főképen forgalomba és csakis ilyet használnak elvetésre.

Széna.

A szénakivitel tekintetében az a szokatlan jelenség fordult elő, hogy míg a termés nálunk 25°/o-kal csökkent, a szomszéd Rumániában a szárazság már valóságos terméketlenséget idézett elő. Ez a körülmény a rumán kormányt arra indította, hogy nálunk körülbelül 9000 waggon szénát vásároljon, a szállítóknak métermázsánként 6 koronán felüli árt biztosítván. A szállítók viszont az árút Erdély összes vidékein biztosították maguknak, a mi által e cikkben élénk kereskedelem fejlődött ki. Ámde időközben Rumániában a későbbben vetett műtakarmányok, valamint a későbbben beállott esőzések folytán a sarjú is várakozáson felüli termést adtak, miért is a rumán kormány megbizottai a szállított szénákat túlszigorúan bírálat alá vették és csak aránytalanul nagy árengedmények mellett voltak hajlandók átvenni. Ennek az lett a következménye, hogy a

szállítókkal kiegyeztek waggonként 200 korona kártérítéssel, a mi 1,200.000—1,400.000 koronát tett ki. Az erdélyi részekből egyedül Brassóra 2000 kocsirakomány esett volna.

Az 1899-iki *szüret*, daczára a mostoha időjárásnak, kielégítőnek mondható. A bor mennyisége és minősége közepes termésnek felel meg. A szőlő betegségei sem mutatkoztak tulságos mértékben. A kükküllömenti termés meg rendkívül gazdagon ütött ki, de olcsó árban sem igen talált vevőre. Általában a borkereskedés egész évben pangott s ezt részint az olasz borok nagymérvű beözönlésének, részint a csinált borok ellen fennálló intézkedések nem elég szigorú végrehajtásának tulajdonítják. Lehet, hogy igazuk van, de az is kétségtelen, hogy a mesterséges borok ellen országszerte megindított s roppant zajjal inscenált fellépés boraink hitelének sem a bel-, sem a külföldön hasznára nem vált.

*Bor-
kereskedés.*

Köszönettel veszünk tudomást arról, hogy a földművelésügyi minister úr a borvizsgálati díjakat 32 K-ról felére szállította le, ez is javítás, noha az államnak magának kellene hordoznia. Ugy tudjuk, hogy tárgyalások folynak arra nézve is, hogy a kolozsvári borvizsgáló állomás vezetőjének állása állandósíttassék, a mi az ügy érdekében kívánatos is.

A gyümölcskereskedés évről-évre nagyobb arányokat ölt. Besztercze vidékéről s a Maros mentéről sokat szállítottak Ausztriába és Németországba is, a honnan már maguk a vásárlók is ellátogatnak mihozzánk. A mult évben csupán Beszterczén 91 kocsirakomány gyümölcsöt adtak fel. Ujabb időben helybeli kereskedőink is közvetítik e kereskedést, főkép Budapestre. Az alma q-át itt beszerzik 12—14 K-val, ott eladják 40—44 K-val, de a budapesti piacon csak addig értékesíthetik a küldeményeket, a mig az ottani gyümölcskereskedések magukat készlettel ellátták, azontúl már csak az árúcsarnokra vannak utalva, a hol még mindig csak érzékeny kárral végződött az üzlet. *A gyümölcskereskedés a legnagyobb figyelmet és ápolást igényli s ez okból bátrak vagyunk számára a szállításnál a legmesszebb menő kedvezményeket ajánlani.*

*Gyümölcs-
termelés és
kereskedés.*

Nem volt árúcsikk, a mely ez évben oly szokatlan árhullámozásnak lett volna kitéve, mint a sertés. A mult év őszén, sőt még a télen is egyre pusztító sertésvész a készleteket olyannyira megapasztotta, hogy a hizlalók, — kiket a hizlalásra az olcsó tengeri-árak is buzdítottak — a sovány süldők beszerzése alkalmával az árakat egymásra licitálták, különként némely esetekben 1 K 40

*Sertés-
kereskedés.*

fillért fizetve, egyszóval a jó kilátások folytán az ország minden részében nagyon sok süldő lett hizlalásra beállítva. Minthogy azonban Németországba a tilalom miatt export egyáltalában nincs, a belföld pedig aránylag keveset fogyaszt, a kövér sertések egyetlen fogyasztó piacza Bécs város; a kövér árút oda pedig oly tömegesen szállították és szállítják, hogy a túlnagy kínálat folytán az árakban valóságos deronte állt be olyannyira, hogy egyes esetekben a magyar kövér sertés ára kilónként 70 f.-re csökkent. Ezen körülmény és a folyton pusztító vész következtében a hizlalás az idén nagy risikóval és kárral járt. A vész ellen védekező szer mindeddig egyáltalán nincs s úgy a kormány, mint egyesek e téren tett kísérletei eddig meddők. Említésre méltónak tartjuk, hogy Kolozsvár vidékén, a kisjenői határban — a gr. Teleki-féle malomnál a Szamos partján — Tischler Mór vállalkozó nagyszabású sertéshizlaldát létesített, hol az idén is már 2000 db. sertést hizlalt.

*Tojás-
kereskedés.*

A tojáskereskedésről, miután a kereskedelmi minister úr egyenes felhívására, csak közelebbről tettünk tüzetes jelentést, megemlékezni ez alkalommal fölöslegesnek látjuk.

*Hal-
tenyésztés.*

A haltenyésztést, amelyre pedig folyóvizeink egyre apadó halállományánál fogva nagy szükség lenne, évekkal ezelőtt megkísérelte a k.-monostori gazdasági tanintézet, utóbb a besztercei m. kir. erdőigazgatóság tett a pisztráng-tenyésztéssel a Szamos völgyében kísérletet, de sajnálatra egyik sem sikerült. Utóbbi helyen a kísérletezést folytatni szándékoznak. Tudomásunk szerint Bucsán Timár László a tenyésztés kérdését sikerrel oldotta meg. Talán rá kellene bízni az erdélyi vizek benépesítését, annyival inkább, mert a kolozsmegyei havasok pisztrángthalászatának ő a bérlője.

Fakereskedés.

A kamaránk területén levő fatermelők és fakereskedők az 1899. üzleti év eredményével meg lehetnek elégedve. Kereslet és kelendőség nem hiányoztak, az anyagárak ugyan nem emelkedtek, de vissza sem estek.

Kamaraterületeink fűrészművei a borgó-besztercei fűrész kivételével a külföldhöz való földrajzi fekvésüknél fogva csak az alföldre vannak utalva és luczfenyő-anyagukkal csak Budapestig vagy azzal azonos távolságra versenyezhetnek. Borgó-Besztercze kítűnő minőségű luczfenyőjével a bécsi piacon, sőt Németországban is haszonnal jelenhetik meg.

A budapesti piacz, a mely a mult három éven át annyira vételkedéses volt, hogy egyes termelőink előállított anyaguknak csak-

nem 25°-át képesek voltak ott árusítani el, a megcsappant építkezések következtében már 1898. vége felé nem jöhetett számitásba, de meg volt a remény, hogy e hiányt pótolni fogja a vidék, a mely három évi rossz termés miatt az építkezéssel nagy hátralekban volt. De ez a várakozás sem teljesült, noha az aratás kielégítő volt; azonban nem voltak kielégítők a termények árai, a mihez járult a pénz megdrágulása és a hitel megszorítása. Ily körülmények közt a vidék is elodázta építési szükségletét.

Hogy a fűrészárúban is árnyatlás nem állott be, annak köszönhető, hogy a termelők az árakat fentartották, a vidéki vevők bevásárlásaiknál körültekintők voltak és a termelés arányban állott a kelendőséggel.

Utóbbi körülményt azonban csak annak tulajdoníthatjuk, hogy a múlt évben csak 28.992 kocsirakomány került innen kivitelre.

A keletnek lassankint ismét kedvezővé alakuló fakereskedési viszonyai, jelesen azon aránylag feltűnő lendület, a melyet az ipar néhány év óta Németországban nyert, lehetővé tette a külföldi piac kihasználását és a belföldinek a túltermeléstől való megóvását. BCU Cluj / Central University Library Cluj

A galicziai és felsőmagyarországi fűrészárú ezeken a piacokon kerésett és talált kelendőséget s nem nyomta a belföldi piacot; ebben még az is kedvező, hogy a felsőmagyarországi termelők a németországi piacokon létesített összeköttetéseket igyekezni fognak állandókká tenni.

Óhajtandó volna, hogy a kivitel a külföld más országába, főleg Franciaországba jelentékenyebb mérvben fejlődjék ki, mert csak a kivitel képes azon fatermelő üzleteket, melyek csak a belföldre vannak utalva és a melyekhez a mi kamaránk területén levők is tartoznak, a túltermeléstől megóvni.

De másfelől a mi fatermelőinknek is igyekezni kellene magukat függetleníteni az által, hogy ne csak a piaczképes deszka-árúk előállítására szoritkozzanak, hanem a szó valódi értelmében alkossák meg a *faipart*, a melynek temérdek változata van. A fűrészek mostani berendezése mellett is a faiparnak minden ága gyakorolható, csak helyesen kell megválasztani: minő czikkek, mely helyeken állíthatók és értékesíthetők legelőnyösebben? Temérdek munkásnak adhatna kenyeret a faiparnak ilyen berendezése s a készítmények nemcsak a bel-, de a külföldön is állandó, biztos piacokra találhatnának. Így látjuk a tojás-ládák, a fa-gyapot és a naszódi

erdőségekben a hangszerfa készítésének mindinkább való elterjedését. Élénk keresletnek örvend főképp a borgói nagyobb méretű *luczfenyő*-szelvény is, mert ennek kitűnő minősége, a finomabb butor- és iparczikkek céljaira való használhatósága, tetszetős, selyemszerű egyenletes szövete az árút az európai piacokon általánosan ismertté és annyira keresetté tette, hogy a termelők magasabb árak mellett sem képesek a keresletet egész mértékben kielégíteni.

Kamaránk területén a múlt évben puhafát termelő új vállalatok nem keletkeztek. A deési fűrész, a mely a város forgalmát nagyban emelte, áthelyeztetett a radnai havasba.

Tölgyfában jó üzleteket csinálnak a beszterczevidéki szász községek. A nagyobb méretű tölgyfákban oly nagy a kereslet, hogy az üzemtervek szerint kihasználható vágások tölgyfakészletéért a jelentkező számos vevő oly árakat fizet, a melyeneket a községek épen követelnek. Oka ennek az, hogy a nagyméretű öreg tölgyerdők évről-évre ritkábbak lesznek és az ilyen fában fokozódó szükségletet már most sem képesek kielégíteni.

A múlt évben fűrészárúvá feldolgozott puhafa-mennyiséget

a fűrész Borgó-Beszterczén	50.000	tömör	köbméter
» Kis-Demeteren	30.000	»	»
» Radnavölgyben	45.000	»	»
» Bánffy-telepen	25.000	»	»
» Romulniban	10.000	»	»
» Járavizén	28.000	»	»
» Hideg-Szamosan	12.000	»	»
» Keleczelen	12.000	»	»
» Jósika-telepen	60.000	»	»
» Csucsán	12.000	»	»

együtt . . . 248.000 tömör köbméter,

melyből 150.000 tömör köbméter fűrészanyag került ki, vagyis 7500 vasuti kocsi.

Megemlítendőnek tartjuk, hogy a naszódi erdőségeknek a felső szamos területére eső részének a vasuttól 40—50 kilométer távol esik is a termelt árúk kiszállításához azon vidék kellő fuvarerővel nem rendelkezik. *A vasuti összeköttetés mielőbb való létesítése ezen terület kihasználása érdekében életkérdés.* Az évek óta folyó tárgyalások azonban nem vezettek még eredményre, mert az érde-

kelt községek minden áldozattól vonakodnak s ellenállásuk akadályozza a vasut kiépítését. Ezt a kérdést maguknak a községi vagyon felügyeletére kiadott hatóságoknak kellene kezökbe venni és oly megoldásra vezetni, mely nemcsak a községek, de magának az országnak is érdekét kielégíti. És habár nagyobb áldozatokról is volt szó, de a volt *naszódvidéki községek, a melyek tisztán az ország jóakaratóból jutottak ily tekintélyes birtokok tulajdonába,* ezen áldozattal magának az országnak tartoznak.

Kamarakerületünkben 22—23.000 különböző kereskedelmi és iparvállalat létezik, 11—12.000 főnyi segédzeméllyel. A lefolyt évben, a mint a hozzánk érkezett kimutatásokból látjuk, keletkezett 1893 vállalat, 230-czal több, mint az előző évben, ezzel szemben csak 449 vállalat megszűnéséről nyertünk hivatalos tudósítást. Az ujonnan keletkezett vállalatok közt most is legtöbb az *apróbb kereskedés*, t. i. 469. Ez a termékenység korántsem a piac fogyasztó-képességének emelkedésében, hanem abban leli magyarázatát, hogy az italmérés leplezetlen e cím alatt gyakoroltatik és hogy ezen apróbb kereskedelmi vállalatok, mint a buborék, folyton keletkeznek és rövid fennállás után megint letűnnek. A szatócs és vegyeskereskedések után számra nézve következnek az élelmiszerekkel foglalkozó vállalatok, u. m.: *hentes, mészáros* 235 igazolvánnyal, *csizmadiák és cipészek* 151, *szabók* 74, *kovácsok* 71, *kerekések* 74, *asztalosok* 54, *ácsok* 39 igazolvánnyal. A pénzintézetek, főleg hitel-szövetkezetek száma is 58 új vállalattal szaporodott, a mi az 1898. XX. t.-cz. jótékony hatásának következménye.

Kereskedés,
ipar.
Általános
rész.

A kedvezőtlen üzleti viszonyok daczára abban a kellemes helyzetben vagyunk, hogy *nehány nagyobb új iparvállalat* keletkezéséről tehetünk jelentést, a melyeket alább sorolunk fel; meg kell jegyeznünk azonban, hogy a Kolozsvárt keletkezett gyufagyár tulajdonképen csak áthelyezés, illetőleg visszahelyezése a gyárnak Parajdról Kolozsvárra, a hol a hatvanas években kezdte volt. Ez új iparvállalatokba összesen 1,018.000 korona lón fektetve és 236 munkást foglalkoztatnak.

Új gyárak
keletkezése.

Az új vállalatok jegyzéke következő:

A gyáros neve	iparág	befektetett tőke (korona)	munká- sok száma
Menieur D. Lajos és társa,	pezsgógyár	12.000	6
Reiter József,	gyufagyár	600.000	120
Br. Thoroczky József,	gőzmalom	16.000	3

A gyáros neve	iparág	befektetett tőke (korona)	munká- sok száma
Somogyi János és társai,	gőzmalom	26.000	4
Tischler és Goldstein,	szeszgyár	40.000	4
Glück és Stern,	gőzmalom	112.000	9
Vidrighin Niculae,	»	14.000	3
Sternberg és Weisz,	»	13.000	3
Vaska Gyula,	olajmalom	6.000	2
Bulyovszky és Fridmann,	»	6.000	3
Hersch Béni,	»	5.000	2
Kiss József és társa,	olaj- és gőzmalom	4.000	2
Janicskó Károly,	gőzmalom	7.000	2
Kisujszállási Ida,	eczetgyár	2.000	3
Jakabfy Izsák,	szeszgyár és gőzmalom	40.000	14
Heimlich Weisz Katalin,	nyomda	3.000	3
Kőmives Lajos,	gőzmalom	70.000	45
Neuberger testvérek,	gőzfűrés	42.000	8
Összesen:		1,018.00	236

Állami kedvezmények.

Állami kedvezményt területünkön eddigelé valami 20 iparvállalatunk élvezett, ezek közt a nagyobb szám a szeszgyárakra esik. A kedvezmény tartama már több vállalatra nézve lejárt, jelenleg még csak hét vállalat van annak élvezetében; ezek közt a legnevezetesebb a m.-ujvári ammóniák szóda-, a tordai cellulose-, az egeresi gypsz-, és mezőkapusi nádszövő-gyár. A megújított törvény hatá-
sáról még nem emlékezhetünk meg; azt azonban tudjuk, hogy a régiebb törvény által nyújtott előnyöknek csak kis része volt a területünkön működő vállalatok létesítéséhez.

Ha komoly mérlegelés alá vesszük a kamarakerület számottevő iparvállalatait és okát kutatjuk annak, hogy miért fejlődnek oly lassú tempóban, arra a meggyőződésre jutunk, hogy a legtöbbször nem a szakértelem, nem is az igyekezet és számítás hiányzik, de *hiányzik a megfelelő tőke*. A legsürgősebb, de egyszersmind a legnehezebb feladat e hiányon segíteni. A hitel sokat pótol, de annak olcsóbbnak és nyugalmasabbnak kellene lenni, mint a milyen ma. Ezt a szükségletet a szövetkezeti hitel nem képes pótolni, mert aránylag nagy összegekről van szó. Talán sok év múlva a szövetkezeti pénztárak is oda erősödnek, hogy e feladatot teljesíthetik.

Gyarmatári-
kereskedés.

Gyarmatári-kereskedőink nyilatkozata szerint a lefolyt év a gazdasági viszonyok kedvezőtlen hatása alatt még rosszabbul ala-

kult, mint az előző 1898. Nagy befolyással volt erre a pénzhiányon kívül a pénz tudvalevő drágasága. De nem kevésbé károsította a detailkereskedőket a gyárak és a nagykereskedők csaknem minden czikkre kiterjedő *kartellje*. Ez a megegyezés nemcsak az árakra terjed ki, a mely a kereskedelmi forgalmat nem érintené oly nagyon, de kiterjed a szállítási feltételekre és pedig főkép a fizetési határidőket szorítják összebb. A kereskedő kénytelen a 30 napos fizetési kötelezettségbe is bele menni, míg ezzel szemben a vásárló közönség ma már csak kivételes esetben fizet készpénzzel, a legnagyobb rész hitelbe vásárol, a melyet csak félév vagy hosszabb idő múlva egyenlít ki. Ily körülmények közt a kereskedőnek az a csaknem megoldhatatlan feladat jut, hogy miként hozza egyensúlyba tartozásait követeléseivel; forgó tőkét, hitelét kellene emelni, de mindenikkel már a végfeszültség határáig jutott. A kartellek közt legnagyobb mértékben mondják a cukor-, petróleum-, gyertya-, szappan-, keményítő- és lisztárúk gyárainak szövetségét drákói feltételeikkel, a melyeket e czikkek nélkülözhetlensége következtében a kereskedőnek fejhajtva el kell fogadni.

E panaszok közé tartozik az a kifogyhatlan bizonytalanság, a melyben a gyarmatárú-kereskedők a folytonosan változó *italmérési törvények* következtében jogaik gyakorlására nézve élnek.

A *kézműárúkkal való kereskedés* a mult évben a régi bajokkal küzdött. Az üzlet az előző évinél is lanyhább volt, a követelések nehezebben folytak be, míg a hitelezés nagyobb mérveket öltött. Általában a közönség megszokta a helybeli kereskedőknél hitelre vásárolni, míg készpénzért rendesen a bécsi és budapesti áruházakból tesz megrendelést, a melyek minden idény kezdetén elárasztják mintáikkal a közönséget. Egyik vásárló aztán a másikat vezeti, az ilyen árúraktár cliensei közé. A helybeli kereskedő ismerve a közönség szokásait, a kényesebb czikkekből nem is igen mer sokat raktáron tartani. Nagy összeget tesz ki azon árúk értéke is, a melyet a gyors és olcsó utazás következtében a Bécsben, Budapesten megforduló közönség azon piaczkon közvetlenül bevásárol.

*Kézműárú-
kereskedés.*

A hazai ipar pártolásának felhangzó jelszavára a gondosabb kézműárú-kereskedők igyekeznek már a mult évben raktáraikat hazai készítményekkel kellően felszerelni, de *azt a tapasztalatot tették, hogy a hazai gyárak a kelendőbb árúkból nem tartanak raktáron annyit, hogy a megrendeléseket teljesíthessék. Ha ez akár a gyári felszerelés elégtelenségéből, akár a megrendelések rohamos*

emelkedéséből ered, okvetlenül figyelmet érdemlő körülmény és segíteni kell rajta, még pedig minél előbb, mert a mozgalom meddővé válik, ha a közönség igénye ki nem elégíthető.

A kézműárú-kereskedők a mult év folyamában kevesebb zaklatásnak voltak kitéve a kereskedelmi utazók részéről, mint az előző évben, a mi valószínűleg a kedvezőtlen gazdasági viszonyok miatt kevés haszonra való tekintetből magyarázható, mert az osztrák gyárak és nagykereskedések általában könyörtelen és eszélytelen versenyt okoznak a vidéki részletkereskedőnek, a midőn nem tekintik ezekben legjobb vásárlóikat, hanem utazó ügynökeikkel, körleveleikkel előzőnlük s elhódítják a piacokat a detail kereskedők elől. Ennek sajnos, abban találjuk a magyarázatát, hogy Ausztria iparának más kiviteli piacza nincs, mint Magyarország s termelésének fölöslegén bármily árban itt akar túladni.

Panaszolnak kereskedőink az árúk lassú szállításáról is. A Budapestről indított szállítmány egy hét előtt nem érkezik Kolozsvárra, a Bécsből indított teherszállítmánynak már két hétre, a Triezből várt szállítmánynak éppenséggel 3—4 hétre van szüksége. Ez az oka, hogy a Fiuméből vagy Triezből déli gyümölcsöt hozatni nem lehet, csak egész kocsirakományyal, erre pedig egyes kereskedőnek nincs módja.

Vámhivatal.

A székhelyünkön működő vámhivatal forgalma évről-évre növekszik, úgy, hogy azon magasságban áll, a melynél fogva jogosan megilletné, hogy az első osztályú vámhivatalok sorába emeltessék. Részint az itt tapasztalt kulans eljárásnak, részben kereskedőink élelmességének, a melynél fogva árúikat a külföldi forrásokból közvetlenül rendelik meg, tulajdoníthatjuk azt, hogy a vámhivatal forgalma s ezzel kapcsolatban bevétele is fokozatosan emelkedik. Így például 1899-ben a vámjövedelem 55.366 koronát tett ki és 1896-hoz képest 26⁰/₀-kal emelkedett. Az elvámolás könnyítésére szolgál az az újabb intézkedés is, hogy a magyar államvasutak szállítója egyszersmind vámügynökké lőn kinevezve, a ki a felek megbizásából az ügyeket szabályszerűen le is bonyolítja.

Végig tekintve a mult évi elvámolás eredményén, azt látjuk, hogy behozatalunk zöme *Német-, Angol- és Olaszországra, meg Braziliára* esik. Ez utóbbi helyről 37.894 q *nyers kávé* érkezett, míg az angol gyarmatokból csak 8249 q. Ugyancsak ezen gyarmatokból kaptuk a borsót, a melyből 5655 q-át vámostak el. Olaszországból 40.000 q rizst és 4935 q mandulát. Angliából behoztunk 10.000 q

heringet. Az olasz borok már Fiumében elvámolva jönnek hozzánk, a mennyiben eredeti elnevezésüket megtartják. Tanulságos azonban, hogy az ausztriai ipar készítményei mellett mily sok cikkben vagyunk fogyasztói és pedig csak szegényes forgalmu kamarakerületünkben véve is, a német iparkészítményeknek — daczára a meglehetősen nagy vámnak. E jelenség magyarázata az, hogy e cikkekben a közös vámterület nem versenyképes. A nagyobb mennyiségben nálunk elvámolt árúk közül felemlítjük a következőket:

Pamutárúk	1.383 q
Lenárúk	992 »
Gyapjúárúk	2.637 »
Papirárúk	5.944 »
Bőrárúk	4.130 »
Üvegárúk	1.920 »
Agyagárúk	33.997 »
Vas-, réz-, ólom- stb. árúk . . .	37.289 »
Gazdasági és más gépek	12.600 »
Műszerek Central University Library (905 »	
Festő anyagok	4.695 »
Vegyészeti termékek	2.634 »
Könyvek, képek stb.	26.351 »
Csontok, csontliszt	10.015 »

A kereskedelem régi, de mindinkább élénké váló óhajításait elég lesz itt csak felsorolnunk, azok indokolva vannak már rég és kimerítően. Ez óhajítások egyike a *kereskedelmi törvény revidiója, a hiteltörvények reformja, a csödügy rendezése; a mostani gyakorlat mellett a törvény oltalma alatt legvakmerőbb kijátszások történhetnek, s ha a csalás mégis constatálható, a bünyös oly enyhe büntetésben részesül, a mi biztatásul szolgál másoknak is az utánzásra. Ilyen óhajítás a 40 koronán alóli követelések perelhetésének illetékesége is, a melynek érdekében a tentának már egész fekete-tengere folyt hiába.*

Örömmel látjuk, hogy néhány régibb panasz a kereskedelemügyi minister úr gondossága következtében már a közel jövőben orvosolva lesz, mint a *kereskedelmi ügynökök és vándorkereskedők hatáskörének szabályozása az ipartörvény 50. §. alapján, a csomagárúkról szóló törvény végrehajtása, a részlet-ügyletek szabályozása és mások.*

Házi ipar.

Az iparpártolás és iparfejlesztés érdekében mind sűrűbben felhangzó buzdításoknak már most is több nyomával találkozunk. Így Kis-Küküllő vármegye alispánja a vármegye területén házi ipari tanfolyamokat szándékozik berendezni, hogy a népnek a mezei munkaszünet alatt is keresete legyen. Látjuk továbbá Szilágy-megyében, hogy az ottani gazdasági egyesület 10 községben kosár- és szekérfonás, szerszámfa-faragás, gyékényfonás, czirokseprű- és kefekötés tanítására időleges tanfolyamokat rendszeresített s ezekre pályázatot hirdetett. A földmivelésügyi minister úrtól felállított 120 házi ipari tanfolyamból is esett egynehány kamarakerületünkre, ezek közt legnevezetesebb a néptanítók számára a kolozsmonostori gazdasági tanintézetben a szünidők alatt tartani szokott kosárfonó tanfolyam, a melyből a tanítók mindmegannyi házi ipari apostolok kerülnek ki. Hogy azonban e törekvéseknek meglegyen a kívánt sikere, sürgetőleg szükségesnek tartjuk arról is gondoskodni, hogy olyan cikkekre nézve, a melyekből a fogyasztás tömeges és biztos, mint például a gyümölcszállító kosarak, alkalmas helyeken beváltó állomások szerveztessenek, a melyek a kész árut meghatározott minimalis árban átvegyék s a fogyasztás központjaiba szállítsák. Ezekből a központokból kellene másfelől a minták alakjának és az irányadásnak keletkezni arra nézve, hogy a készítmények melyik fajtájából készítsenek többet vagy kevesebbet.

A törvényhatóságoknak és vasutak igazgatóságainak több alkalommal adtunk felvilágosítást a helyi és hazai ipárkészítmények eredeti forrásairól, a mely felvilágosításért éppen Nagyméltóságodnak a hazai ipar felkarolása érdekében kiadott rendeletei s utasításai következtében fordultak hozzánk. Ennek főlemlítésével csak constatalni kívántuk azt, hogy a kibocsátott rendeleteknek nálunk meg volt a visszhangja.

A kőszénfogyasztásra utalt iparosaink egyik panasza az is, hogy a kőszén ára igen magas és hogy a szénbányák, mindazt a szállítási kedvezményt, a melyet egyes relatióban a fogyasztók nyerne, a maguk hasznára zsákmányolják ki, mert a szén árát annyival feljebb emelik. Kívánatos lenne annak módját lelteni, hogy lehessen ezt megakadályozni.

Mély hálával említjük meg a kereskedelemügyi minister úrnak az ipar és kereskedés érdekei iránt érzett gondosságát, a melyet tárczájának az 1900. év költségelőirányzata is tanusít, a melyből örömmel látjuk, hogy e czélokra 3,309.685 koronát vett fel,

365.385 koronával többet, mint az előző év budgetjében volt, de bevalljuk, hogy ezt az egész összeget sem látjuk arányban állónak az elérni kívánt nagy feladattal s nevezetesen azzal a sok igénynyel, a melyek ez alapból jogosan várhatnák kielégítésüket, mert fájdalom, kötelesek vagyunk elismerni, hogy ha egyszer ráléptünk arra az álláspontra, hogy az iparfejlesztésben az állam közvetlen segélylyel is részt vegyen, akkor ezzel az összeggel, a melynek csaknem fele a szakoktatás céljaira már amugy is le van kötve, csak nagyon szerény eredményeket lehet eszközölni. Szívesen teljesítjük azt a köteleiséget, hogy a kereskedelemügyi minister úrnak őszinte köszönetet mondjunk azért a gondosságért, hogy államháztartásunk súlyos bajai közt is elengedhetlenné tartotta tárczájának az ipar és kereskedés fejlesztésére irányuló ezen teteleit fokozatosan emelni.

Az *iparstatistika* alapos felvétele érdekében a kereskedelmi minister úr a múlt év folyamában nagy horderejű kezdeményező lépést tett, a midőn a *hazai gyárak* termelési és szállítási viszonyairól magát és az országot tájékozandó szakerek által tette meg a helyszíni félételeket. Az ezen munkából kamaránkra esett közreműködést nagy készséggel teljesítettük, mert erősen át vagyunk hatva attól a fölfogástól, hogy ezen munkálatok eredményére kereskedelmi szerződéseink, valamint iparpolitikánk megállapításánál nagy szükség van. Önismeret nélkül csak tapogattunk a sötétben.

Iparstatistika felvétel.

A kereskedelmi érdekek hathatósabb képviselése, a forgalomképes kisipari és háziipari cikkek terjesztése tekintetében örvendetesen regisztráljuk a kereskedelmi minister úr azon intézkedéseit, hogy a »*Kereskedelmi Muzeumot*« állami kezelés alá vevén, ez intézményt szélesebb alapokra fektette, hogy intézkedni kegyeskedett az iránt, hogy a »*Consuli Közlemények*« cz. alatt a kereskedő és ipari világot érdeklő külföldi közlemények magyar nyelvű lapban ingyen közreadattak az érdeklődőknek s hogy a háziipar fejlesztése és a cikkek forgalomba hozása és új piac szerzése — a Kereskedelmi Muzeum kezéből ki lőn véve — s ezen feladatok szerződészerűleg a »Magyar Kereskedelmi Részvénytársaság«-ra ruháztattak.

Kereskedelmi muzeum.

Több ízben adtunk kifejezést annak az óhajtnak, hogy a mértékhitelítés ügye a hatóságok teendői közül kivételssék és vegye azt az állam a kezébe. A szedett díjakból fentartható és egyönte-

Mértékhitelítés.

több, a követelményeknek megfelelőbb lesz. Ez az óhajtás — a mint örömmel látjuk — a megvalósuláshoz közel áll.

*Kazán-
vizsgálat.*

A *kazánvizsgálati* ügyben lényegesebb jelenteni valónk nincs. A kazánok megvizsgálásával és ellenőrzésével megbízott külön biztosok működésével az érdekelt körök teljesen meg vannak elégedve. Mint ipari fejlődésünk terjedelmére szolgáló adatot hozzuk fel, hogy kamarakerületünkben 1898-ban 333 gőzkazán állt az ipar, 274 a mezőgazdaság szolgálatában, összesen tehát 607 kazán 13.748 m² tűzfelülettel; 1899-ben pedig 329 kazán szolgálta az ipart, 284 a mezőgazdaságot, összesen 613 kazán 14.741 m² tűzfelülettel.

A *jövedelmi adó-kirovás* ellen fenforgó panaszok tengeri kigyója a mult évről is felhangzik és pedig azon alkalomból, hogy a kirovás ez évben történt újabb három évre. A kétségtelen adatokkal bebizonyított rossz viszonyú évek azt a reményt keltették az üzletemberekben, hogy ez indokul szolgál az adó mérséklésére. Csalódtak. A kirovás a régi helytelen alapon történik, a mely szerint az üzletember lakása és boltbére egyesítendő s ez adja a kirovási kulcsot. A valóságban a dolog úgy áll, hogy a lakás és üzlethelyiségek bére egyre emelkedik és már magában oly kiadási terhet képez, hogy annak hordozása is rendkívül nehéz szemben azzal, hogy a forgalom egyre csökken úgy az újabb üzletek versenye, mint a gazdasági viszonyok következtében. Az adó-reform ígéret földére sóvárog mindenki. Mikor érünk oda?

Czégjegyzés.

A területünkön levő törvényszékeknél a mult évben *önkényt* csak 102 vállalat jelentkezett czégének *bejegyzésére*, ellenben a kamara véleménye szerint még egyszer annyi vállalat, t. i. 204 kötelezendő czége bejegyeztetésére. Hivatalból töröltetett 35 czég. *Ideje lenne a czégbejegyzési kötelezettség fogalmát is tisztázni; jelenleg egész kaosz urakodik ez ügyben s a kamaráknak kötelességükké tett ellenőrzést a felek denuncziálásnak tekintik, a törvényszékek némelyike meg abban oknélküli munkaszaporitást lát.*

*Ingyenes
előadások.*

Az *ingyenes vasárnapi felolvasásokat* az iparossegédek és mesterek számára a mult évben is folytattuk. Sajnáljuk, hogy kerületünk más városaiban még nem akadt vállalkozó hasonló felolvasások szervezésére. Már nyolczadik éve, hogy b. e. Baross Gábor kezdeményezésére kamaránk is megindította e közérdekű felolvasásokat és örömmel látja, hogy irántuk az érdeklődés mind szélesebb rétegekre terjed.

Az *ipartestületekről* tüzetes jelentést tettünk a kereskedelmi minister úrhoz; ennek következtében abban a felfogásban vagyunk, hogy ismétlések nélkül ez ügyről itt is megemlékezni nem volna lehetséges.

Ipartestületek, betegsegélyző pénztárak.

Ugyanezen okból mellőzzük a *betegsegélyző pénztárak* ügyének tárgyalását is, miután ez ügyről is külön felterjesztésünkben kimerítően emlékeztünk meg.

Mindkét intézményről azonban a beérkezett adatokat a következőkben összegezzük:

Van területünkön 8 ipartestület. A beiratási díj 4 testületnél 2 korona, háromnál 4 korona, egynél 20 korona, a tagsági díj egyik felénél 2 korona, a másik felénél 4 korona. A legtöbb taglétszámmal bír a kolozsvári, a melynek 1244 tagja van, 2592 segéddel és 956 tanonczzal; a legkevesebb taggal bír a dicsőszentmártoni, a melynek csak 68 tagja van. A nyolcz testület a múlt évben bevett 28.048 koronát és kiadott 16.214 koronát. Az év végén összesen 18.060 korona vagyont mutatnak ki, de aligha lesz egyéb, mint a tagoknál künnlevő kétes követelés. A békéltető bizottságok összesen 558 panaszt intéztek

Kerületünkben a 11 *bányatársaspénztáron* kívül, a melynek összes vanyona 1,600.000 koronán felül van, 7 *kerületi*, 3 *ipartestületi*, 2 *magánegyesületi* és 2 *vállalati betegsegélyző pénztár* létezik. Ez ipari segélyző pénztárak taglétszáma a múlt évben 11.873 volt. A bevételek 127.168 koronát, a kiadások 126.612 koronát tettek s vagyonnal 72.044 koronát tüntetnek fel. Ez utóbbi valószínűleg nagyrészt csak kétes követelésekből áll. A kezelési költségek általában a bevételek 30%-át emésztették fel, de egyes pénztáraknál 50%-ra is felmegy.

A *vasiparral* foglalkozó mesterek számában a lakatosoknál, bádgosoknál, kécsinálóknál némi csökkenést, ellenben a kovácsoknál emelkedést látunk. Különben ez iparcsoportot illetőleg említésre méltóbb jelenséget nem jegyezhetünk fel. A haladás technikai értelemben feltétlenül constatálható, míg a megélhetési viszonyok rossz termések, az építkezések csökkenése és a gyárak versenye következtében egyre kedvezőtlenebbek. A nagyenyedi fegyház munkaerejével üzött lakatosvállalat sem használ az iparszerűen üzött lakatosságoknak.

Iparcsoportok. Vas és aczél feldolgozása.

Egész kamaraterületünkben, de főleg székhelyünkön a lakatos-iparnak több tekintélyes képviselője van. Ezek közt egyik oly

kiváló hirt vivott ki relief domborművei által, hogy műveinek a párizsi világkiállításon való bemutatására maga a királyi kormánybiztosság közvetlen szállította fel. Egy másik szintoly jónevű fiatal mester, a ki több évi külföldi tartózkodás után itt települt meg, saját találmánya szerint javított pénzszekrények gyártására is berendezte műhelyét és most készül még a takaréktűzhelyek és vas-redőnyök szerkesztésén tett javításainak gyakorlatban való kivitelére.

A »Szilágysági vasutak« kiépülése következtében mindinkább megközelíthetővé válik a magyar- és oláh-láposi vidék. Ez a körülmény actuálissá teszi a *róyahidi felhagyott kincstári vasgyár kérdését*. A vasgyártás feldolgozásának lényegesebb indokául az lőn hangoztatva, hogy messze esvén a forgalmi góczpontokhoz, a készítmények nem találnak piacot. Most, a midőn a kereskedelmi minister úr gépgyárunk kopár mezején még a külföldi gépgyáraknak is tért kíván nyitni a foglalásra, *bátrak vagyunk megismételnünk azon javaslatunkat, hogy a róyahidi vasgyár léptessék újból életbe*. 1897. évi jelentésünkben legyen szabad a következőket idéznünk: »a prodorujai vasgyártási üzem megkezdéséhez már nem is kellene magasabb befektetés. A vaskövek elég dúsak (33°/o) s ezekhez a macskamezei phosphortartalmú vasköveket adagolva, a Thomaszféle processushoz szükségelt és eléggé keresett nyersvas termelhető lenne. E mellett szól nemcsak az a körülmény, hogy a vidéken elterülő erdőségek kiszámíthatlan időre szolgálhatják a tüzelő anyagot, de az is, hogy a vasuti összeköttetés már néhány kilométer közelbe hozta az eddig elzárt vidéket a fogyasztási piacokhoz, a tervben levő n.-somkút—oláh-láposbányai vonal még közelebb érintené. A teljesen ipar nélkül tengődő vidék olcsón szolgáltatná a munkaerőt s az olcsó szállítás a termékek versenyképességét biztosítaná. Ezzel a vidék megélhetése is biztosíthatnák.

Kazánok,
gépek,
közlekedési
eszközök
gyártása,
villamossági
ipar és
műszerek
gyártása.

Gépgyárainkra nézve az utóbbi évek rendkívül kedvezőtlenek voltak. Nem fejlődés, de visszaesés mutatkozik úgy az új gépek gyártása, mint a gépek javítása tekintetében. Ennek a hanyatlásnak oka a rossz terméseken kívül főleg a nagyobb gyárak és pedig idegen gyárak versenye. Az ausztriai, cseh- és morvaországi gyárak itt raktárakat s utazó ügynököket tartanak, a kik a gépeket a falusi kisgazdák nyakára tukmálják, jobbára részletfizetés mellett. Ezen a versenyen kívül panaszkodnak a helyben létező nagyobb iparvállalatok ellen is, a melyek a saját céljaikra berendezett

javitó műhelyekben mindenkitől elfogadnak javítási megbízást s adót, költséget nem fizetve e sovány jövedelemtől is elütik a rendszeres gépgyárakat.

A Solymosi és társa gépgyára például 16 lóerejű gőzgéppel s mindazon gépezettel s eszközzel van felszerelve, a melyet a műszaki tekintetek ma megkívánnak. Van jól berendezett vas- és fémöntődéje, külön mintaszerkesztő műhelye s előállítani képes bármily nagyobb szabású gépet. A múlt évben 100 munkással dolgozott, de 150 munkásnak is van benne hely. Több székely gyerek van ott tanonczként alkalmazva. A gyár területére és munkaképességére nézve az erdélyrészi gépgyárak közt első helyen áll. A múlt évben több szeszgyár, malom és fűrészmű berendezési munkálatait végezte, sőt a bányaművek számára is több gépet szállított. A mint tudjuk, a vállalat folyamodott a hazai iparnak nyújtható kedvezményért, a mire sok tekintetben meg van az igénye.

Az új vállalatok közt nem lehet megfelekednünk a gyulafehérvári *villamossági vállalatokról*, a melyet a »Részvénytársaság villamos és közlekedési vállalatok számára« budapesti cég létesített s a mely üzemét a múlt év szeptember havában megkezdte. Körülbelül 640.000 korona van belé ruházva. Egyelőre csak világítási célra szolgál. Szerződés szerint magánvilágítási célokra 1 hectowatt ára 11 fillérben, ipari célokra 8 fillérben van megállapítva.

Az ezen csoportba tartozó többi iparágak köréből feltünőbb jelenségről nem tehetünk jelentést.

A *hideg-szamosi vizesés* felhasználásával *tervezett villamos* telep ügye a múlt évben egy nagy lépést tett a megvalósulás felé. Komoly vállalkozók vették kezükbe az ügyet s valószínűleg ez évben létesítik is. Most folynak a tárgyalások a városi hatósággal. Kolozsvárt ez ügy nemcsak azért érdekli, hogy a közuti vasut villamos üzeme ily módon kielégítő megoldásra jutna, de a kilátásban levő 1000 lóerőből a *villamos világításra*, a *vízvezetéki*, a *jégyári* művek hajtására és egy sereg ipari vállalatok számára olcsó motoricus erő kerülne rendelkezésre, a melynek felhasználásával a város gyáripára fejlődhetnék és szaporodhatnék. A *közös műhelyek* kérdése is megkísérrelhető lenne. Ezenkívül a gyula-szt.-lászló-kolozsvári villamos vasut ügye megoldást nyerne, miután ennek létesítéséhez az állam hozzájárulása — a mint tudjuk — elvben már biztosítva van. Ez a vasut lenne az első villamos vicinális vasut, a mely villamos erőre épült ki.

*Kő-, agyag-
és üvegipar.*

E csoportban nagy és jelentékeny iparvállalataink vannak. Nem tekintve az alább névszerint említendő gyári vállalatokat, elég lesz rámutatni, hogy területünkön közel 300 fazekes, 20 kályha-készítő-, 18 kőbánya, 70 kőfaragó- és 102 téglagyár létezik stb. A technikai haladás minden tekintetben constatálható, míg az üzletmenet a kedvezőtlen viszonyok hatása alatt áll. Az előbbi jobb évek sok új vállalat megindítására adtak lökést, minek most az a rossz hatása van, hogy túltermelés, ennek következtében nyomott árak álltak elé. Nevezetesen a téglagyáraknál.

A »Kissebesi gránitkőbányák r. t.« üzeme a múlt évben is kielégítő volt. A telep berendezése folyvást haladásra mutat. Az építkezések csökkenése a vállalatot nem érintette, miután jobbára hatóságoknak szállít. Szerződéseinél fogva huzamosb időre biztosítva van a termelés. Hogy az üzemet még teljesebb erővel karolhassa fel, a technika minden vívmányaival felszerelt kőzúzó telepet létesít Kissebesen, felhasználva hajtóerőnek a Sebes-Körös vizét. A vállalatnak a nagy alföldi utak építésében jelentékeny része volt, Ez a telep 6—700 munkásával, jól berendezett iskolájával és munkás-lakaival nagy kulturmissiót teljesít azon a helyen, a hol van és óhajtandó, hogy minél jobban fejlődjék s minél több munkát nyujthasson azon letarolt vidék szegény népének. *Panaszol az ellen, hogy az ausztriai bányák termékeivel, főképp az épülettervezek finomabb faragványjaival addig nem képes sikerrel versenyezni, a míg Budapestre kedvezőbb szállítási kedvezményt nem kap, miután a mant-háuzeni gránit a Dunán olcsóbban szállítható Budapestre, mint a kissebesi a vasuton. Ha a verseny lehetőségessé válnék, a kissebesi telepet is berendezné gránitműipari célokra is.*

Az egeresi gipsz-műtrágya és vegyszeti termékek gyára a múlt évben átlag 80 munkást foglalkoztatott és előállított 1200 kocsi-rakomány különböző terméket, az előző évhez képest jóval kevesebbet, a minek oka a budapesti építési viszonyokban keresendő. A gyár különben Ausztriába és a Balkán-államokba is szállít. *Panaszkodik a nagy adó és a magas fuvardíjak ellen. Egyik panasza az, hogy az üzem kibővítésére egy sodronykötél-pályát kellene létesíteni, de az ehhez szükséges telek tulajdonosával lehetetlen kiegyezni. Felveti a kérdést, hogy nem volna-e lehetséges a kisajátítási törvénynek olyan módosítása, hogy ne csak a hatóságokat illetné meg a kisajátítás joga, de hatalmazná fel a törvény a kereskedelmi ministert is arra, hogy fontosabb esetekben iparfejlesztési érdekből*

engedélyezhesse a kisajátítást. Más szókkal azt kívánná, hogy az állami kedvezményekről szóló legújabb törvény 7. §-ában említett kisajátítási jog terjesztessék ki a magánosok ingatlanára is. Bátrak vagyunk e kérést nagyméltóságod becses figyelmébe ajánlani.

Ennek a vállalatnak prosperálása a kéznél levő gipszrétegeken kívül nagyban összefügg az egeresi *szénbányákkal*, a honnan az üzemhez szükséges szenet rendkívül olcsó árban kapja. Ez a körülmény nagyon alkalmazható lenne más vállalatokra is, például *üveggyártásra*, a melyhez a többi szükséges nyersanyag is mind kézügyben van.

A *Haraga Sándor és társai* gipszgyára B.-Hunyadon pár éve keletkezett és szép fejlődésnek indult. 120.000 korona van belé fektetve. A múlt évben átlag 30 munkást foglalkoztatott. Az üzletmenet elég jó lett volna, ha az év vége felé a pénz drágulása és az építőipar pangása jelentékeny visszaesést nem okozott volna. Ez a vállalat is a szállítási díjak magassága ellen panaszkodik. Kivitel az ausztriai tartományokba a díjkedvezmények daczára sem lehetséges, sőt az osztrák gyárakkal még Budapesten is nehéz a verseny, *ha a hazai gyárak a fővárosba irányított küldeményekre nézve továbbmenő kedvezményekben nem részesülnek.*

A *cement- és aszfaltiparnak* tekintélyes képviselője van székhelyünkön, a ki azonban az üzleti évet a fővárosi nagy vállalatok versenye következtében nagyon nyomottnak jelzi. A csatornázási vállalatoknál egy más versenyről is panaszkodnak s ez az Olaszországból beözönlő s honossággal nem bíró olasz munkás népség, kik közül egyesek közmunkákra is vállalkoznak.

A *Frankkis István* kályhagyára az úgynevezett Dániel-kemen-czékben nagy forgalmat csinált és megkezdte, még pedig teljes sikerrel, a chamotte-téglák gyártását is, úgy, hogy a helyi szükséglet ma már innen fedezhető.

Hálásan emlékezünk meg itt a kereskedelmi minister úr azon gondosságáról, a melylyel a hazai fazekasokat abba a helyzetbe hozta, hogy az edény mázagot a kincstári kohóktól közvetlenül és ennél fogva olcsóbban szerezhetik be.

Végül jellemzésül föl kell említenünk, hogy területünkön egyetlen üveggyár sincs, noha itt az üveggyártásnak sok kedvező előfeltétele van.

E csoportban az önálló összes vállalatok száma kerületünkben 900—1000 közt váltakozik; az asztalosok száma ennek több

*Fa-, faragott-
árú- és
kaucsuk-ipar.*

mint felét teszi. Néhány év óta e létszám csökkenőben van, a mi a kereslet hanyatlására mutat, nevezetesen az esztergályosok, kádárok és asztalosok csoportjából, ellenben a fakereskedők és fűrésztelepek száma fejlődést mutat.

A fűrészárú-iparról már a fakereskedés rovatában részletesen megemlékezvén, itt csak azt kívánjuk jelezni, hogy a faipar s ezzel rokon foglalkozás az egészséges fejlődés útján halad s úgy a butor-, mint épület-asztaloság tekintetében több oly vállalattal dicsekedhetünk, a melyek berendezés, vezetés és szállítási képességüknél fogva a kor színvonalán állanak és ha kellő anyagi erővel rendelkeznének, főleg a butoriparban érezhető idegen versenyt képesek lennének még jobban leszoritni, mint a hogy már is teszik. A múlt évi üzletmenet az építés pangása és a közönség pénztelensége következtében hanyatló irányt mutatott.

Asztalosaink közül a párisi kiállításon B. Bak Lajos és Hevesi József vesznek részt.

A szakértelem és józan számítás sikerének példájaképpen említjük fel, hogy székhelyünkön egy vállalkozó *fésűgyárt* állított fel s ezzel a már csaknem kihálóban levő fésűszipart új életre keltette.

Ide sorozható az is, hogy egy eléimes asztalosunk, kinek kamaránk székhelyén már két évtized óta ügyesen vezetett asztalosműhelye van, számottevő szerepet biztosított magának a *tekeasztal* gyártásában, úgy hogy a vidéki városok és a kolozsvári szükséglet egy részét is versenyképes és jó készítményeivel meghódította.

Egy másik, szintoly jónevű asztalosmester kísérletet tett *ingaóra-tokok* készítésével, a kísérlet be is vált s most szándéka egy kisebb gyárnak vizerővel való felállítására.*

*Bőr-, sörte-,
szőr- és
tollipar.*

Bőriparunkat leginkább az jellemzi, hogy a míg a timárok száma egyre lejjebb száll, a bőrkereskedéseké fokozatosan emelkedik, forgalmuk gyarapodik. És itt nem arról van szó, hogy a közönség az idegen, inkább az olcsó árút veszi, mint a hazai készítményt, hanem arról, hogy a kelendő árút timáraink vagy épen nem, vagy oly csekély mennyiségben állítják elő, hogy az a szükségletet fedezni képtelen. Timáraink $\frac{9}{10}$ része, a mennyiben üzletével egészen fel nem hagyott, a bocskorbőr előállításával foglalkozik, a melyet aztán heti és országos vásárokon értékesít. Ezeknél első sorban hiányzik a kellő szakértelem, de hiányzik főképp a tőke, a melyet a sok időt igénylő rendszeres bőrgyártás megkövetel; bocskorbőr előállításához ellenben alig kell egy kis tőke és az is

néhány hét alatt visszatérül. Az utóbbi időben egyébiránt már a bocskortalpban is nagy és veszélyes versenytárs akadt a lipót-szentmiklósi és turócszentmártoni timároknak, a kik termelésük nagy fölöslegével az erdélyi részeket is elárasztják.

A *besztercei bőrgyár-szövetkezetnek* 18 tagja van, kik 80 db. 1.000 K-ás részjeggyel 80.000 K üzleti tőkét képviselnek, melyhez az állam 40.000 K kölcsönrel járult; mindennek daczára a szövetkezet az 1899. évben 8841 K 58 f. *veszteséggel* zárta az évet.

Szijgyártóink száma is folyvást hanyatlik. Készítményeik zömét a minden üzletben található idegen cikkek szorítják vissza. Nagy részük inkább csak javításokra szorítkozik, de el kell ismernünk, hogy van köztük néhány nagyobb vállalkozó, a ki a kor színvonalán áll tudásával s berendezett raktárával. A nyergesek üzlete még jobban háttérbe van tolva.

A *besztercei szijgyártó-szövetkezetnek* az 1899. évben 17 tagja volt s 235 db. 200 K-ás részjeggyel 47.000 K tőkét képviselt. Az 1899. évben elért üzleti *tiszta nyereség* 2596 K volt, a mi $5\frac{1}{2}\%$ kamatozásnak felel meg.

A *kefekötők* versenyképességét tanúsítja az, hogy üzletük gyarapszik és a vállalatok száma gyarapszik. A közönség szivebben szerzi be tőlük szükségletét, mint a más kereskedésekből.

A *tollkereskedés* kerületünkben nagyon el van hanyagolva, pedig a mellett a nagy fogyasztás mellett, a mely a szárnyasokban nálunk előfordul, sok ezerre menő ilyen hulladék megy kárba. Ez az üzletág is megtalálja egykor mesterét, mint a tojáskereskedés megtalálta.

A *fonó- és szövő-iparban* kamarakerületünk a legszegényebb. A szövészetet 40—50 takács képviseli, a kik jobbára csak vászonféléket állítanak elé s ezt is megrendelésre. Mindazonáltal e foglalkozás, mint házi ipar nagy szerepet játszik. A falu népe házi szükségletét maga fonja, szövi és hogy mily terjedelemben úzi a gyapjuszövet előállítását, azt tanúsítja a ványoló malmok nagy száma, a melyből kerületünkben 150 van. Ennek a házi ipar iránt mutatkozó készségnek továbbfejlesztésére irányult az a törekvésünk, hogy a mult évben is javított szövőszéket kérjünk egy szövőiskolai növendék számára. Nem az első eset, de az eredményt csak a jövő mutatja meg.

Fonó- és szövő-ipar.

A *harisnyakötés, kelmefestés és tisztítás* kezd nagyobb és nagyobb tért foglalni.

Legnagyobb haladással a *kárpitósoknál* találkozunk, a kik jól berendezett raktáraikkal a közönség finomabb igényeit is kielégíteni képesek s a kik jó izlése és kitartása sikeresen küzd az idegen, legtöbbször selejtes árú ellen. A mult évet üzleti szempontból nagyon kedvezőtlennek mondják.

A *Munkácsi Zsigmond nagyenyedi harisnyakötő-gyára* 120 fegyenczmunkást foglalkoztat s harisnya-árúival, melyek minden tekintetben versenyképesek, nemcsak a kerületünk üzleteit látja el, de igen számottevő bevitele van Ausztriába és főleg Bécsbe.

Hasonlóan a nagyenyedi fegyház munkaerejére támaszkodva, sikeres munkát végez Bálint János, a kinek műszövészeti munkái kitüntetésekben is részesültek.

A *kötélverők* szerény határok közt mozgó üzemet jobbára csak a hetivásárok forgalma tartja fenn. Eddigél az építészek megrendelésére készítették értékesebb árúkat, most ez is megszűnt, mert az épületeknél s anyagszállításoknál a felhuzásra már inkább használnak lánczot, mint kötelet.

Ruházati
ipar.

A *ruházati iparcsoport* helyzete általában nem nagy eltérést mutat a mult években feljegyzett állapottól; a régi bajok megvannak s a gazdasági viszonyok kedvezőtlenésége következtében még jobban kiélesedtek.

A szakértelem, számítani tudás és kitartás örvendetes példájaképen föl kell említnünk, hogy egy pár keztyüsünk sok sikerrel küzd a felülről érkező verseny ellen. A közönség bizalmát kiérdemelték s biztosították maguknak. Teljesen versenyképesek. *Kívánatos azonban, hogy a keztyűvarrás nálunk is annyira meghonosodjék, mint Sziléziában, Csehországban.* Ennek azonban még csak kezdetén vagyunk.

Míg *szabó és cipészeink* az üzlet roszasága ellen nem szűnnek panaszkodni, másfelől azzal a jelenséggel találkozunk, hogy néhány nagyobb vállalat, a melynek főtelepe Ausztriában van, dúsan felszerelt fióküzleteket nyit piaczaikon s az itteni iparosok megélhetési viszonyait még nehezebbé teszi. A csizmadiák egy része a lefolyt évben is részt vett abban a pályázatban, a mely a honvéd és közös hadsereg bakancsszállításának egy csekély részére ki volt írva. Nyertek is elkészítésre 800 pár bakancsot, a melyet kifogástalanul elkészítették s be is szállítottak. Általában lábbeli-készítő iparosaink már régóta bebizonyították, hogy szállítás-képesek és a honvédelmi érdekek nem szenvednének annak következtében, ha a lábbeli-

szükségletből a kisiparnak mindig több és több jutna, sőt könnyen bizonyítható, hogy a hadügyi kincstár biztosabban és olcsóbban jutna a decentralizálás útján e szükséglet fedezéséhez, mint jelenleg jut.

Említésre méltónak tartjuk, hogy a kolozsvári czipészeknél nagy riadalmat okozott a múlt évben az a hír, hogy egy ausztriai cég államsegélylyel Kolozsvárra akarja helyezni gyárát s megbízást is adott arra, hogy számba vegyék: hányan ajánlják fel szolgálataikat a segédek és mesterek közül a gyárnak? A czipészek e hír hatása alatt népes gyűlést tartottak, a melyben kimondták, hogy a célba vett gyárra annyival kevésbé van szükség, mert a czipészek maguk akarnak vállalkozni egy czipógyár alakítására. E végből ki is küldtek egy bizottságot, a mely a kérdést előkészítse, de tudomásunk szerint ez ügy a megbeszélés állapotából még nem bontakozott ki.

Egyik szabómesterünk, kiválóbb czipészeink és a kolozsvári csizmadia-társulat nem mulasztották el készítményeikkel a párisi kiállításra jelentkezni s czikkeiket be is küldték.

Megemlítjük végül a *beszterszei kalapgyár-szövetkezetet*, mely 1890. év óta áll fenn 18 taggal és 80.000 koronára menő törzs-betéttel. Örömmel constatáljuk, hogy a szövetkezeti forma úgy ennél, mint a bőrgyár- és szijgyártó-szövetkezenél bevált s csak sajnáljuk, hogy nem mutathatnak fel fényesebb eredményt, a melyekre a szövetkezeti eszmének a termelés tekintetében való terjesztésénél hivatkozni lehetne.

A *papiripar-csoportba* tartozó iparágak helyzetében nem sok változásról számolhatunk be. A *borgóprundi papirgyár* tőkehiány miatt korlátolt üzemre van szorítva, noha hivatva volna jelentékeny szerepet játszani.

Papiripar.

A Babos és Varza-féle *papirlemezgyár* tulajdonosai Kolozsvárt 12 évi válságos küzködés után körülbelül 50.000 korona költséggel gyárépületüket áthelyezték a vasuti állomás közelébe, a hol a Nádas folyó vizét zsilipezéssel, duzzasztóval és turbinával hajtóerőre használják fel, az így nyert 24 lóerővel 10 különböző munkagépet hajtának, évenként feldolgoznak 1100 q. nyersanyagot (rongy és papirhulladékot) a miből 1100 q. lemez- és csomagolópapírt állítanak elő. Készítményeikkel ellátják egész Erdélyt, sőt a Budapesten innen fekvő tiszai- és dunamenti városokba, Alsó- és Felső-Magyarországba is állandóan szállítanak.

A *tordai cellulose-gyár* a múlt évben teljes erővel folytatta az üzemet, átlag 215 munkást foglalkoztatott s 540.000 koronányi forgalmat csinált, a mely azonban nem volt kielégítő, mert a 2,400.000 koronára rugó beruházott tőke nemcsak hogy nem jövedelmezett, de a mérleg veszteséggel zárult. A gyár a közös vámterületen kívül Német-, Olasz-, Oroszországba és Rumániába helyezte el készítményeit. A múlt évben ebből 430 kocsirakományt szállított el. *Az üzem költségeit aránytalanul terheli főleg a drága szén, a melyből nagy mennyiségre van szüksége, mintán minden q. cellulosehoz kétszer annyi szén szükséges. E tekintetben ez a gyár szállítási kedvezményeket óhajtana élvezni.*

*Élelmezési és
élvezeti ipar.
Szeszipar.*

A lefolyt 1899. üzletévben a *szeszipar* és *kereskedés* elég kedvezően alakult. A kielégítő tengertermés a gyárakat azon kedvező helyzetbe juttatta, hogy nyersterményt saját körzetükben szerezhessék be, a mindenkori szeszárnak megfelelő árnívón. Kedvezőtlenebbé alakultak a viszonyok az ipari gyárak kereseti viszonyaira a szeptember 1-jével életbe lépett új törvény hatása alatt, különösen az erdélyi részeket illetőleg, hol az amugy sem bőven kiszabott szeszcontingensből közel $\frac{1}{3}$ rész elvonatott, úgy, hogy a nagyobb üzemre berendezett gyárak a megcsonkított contingens mellett boldogulni nem tudnak, mert a mezőgazdasági gyárak a nekik nyújtott kiváló kedvezmények mellett a versenyt az ipari gyárakkal szemben eredménynyel folytathatják és az ipari gyárak az elvont contingens arányaiban emelkedett előállítási költségeket nem képesek a várt, de éppen a gazdasági gyárak által kifejtett verseny következtében elmaradt éremelkedés által recompensálni. Ez idő szerint az ipari szeszgyárak a fent leirt helyzet nyomása alatt arra törekednek, hogy az eladási árak és módozatoknak oly fokig való feljavítására, mely üzemüknek legalább részben való illetékképességét biztosítsa, coalitiót létesítsenek. Hogy fog-e és mily eredményeket elérni, azt a jövő fogja megmutatni.

Természetes, hogy a leszállított contingens következtében a termelés bőven elkel, a nélkül azonban, hogy az üzem haszonnal lenne folytatható.

Malomipar.

Malmaink az első félévben a liszt és búza ára közt levő nagy különbség miatt kénytelenek voltak üzemüket felére, sőt ennél is kevesebbre reducálni, mert a dús termésű Bihar és Aradmegye malmaival nem versenyezhettek. Az új búzából a malmok már egész erővel dolgozhattak és dolgoztak is; a liszt minősége és a liszthozam

nagyon kielégítő lett, a forgalom is javult, némi haszon is maradt: mindazonáltal ez a malomipar helyzetén általában nem javított, daczára annak, hogy a búza ily fenséges termés évében a malmok a legjobb eredményre jogosan várhattak volna. Ennek egyedüli oka az, hogy Arad, Temesvár, Nagy-Kikinda, Debreczen, Nagy-Várad stb. oly nagy malmokkal bírnak s dolgoznak, hogy lehetetlen őrlési készítményüket saját vidékükön elhelyezni, s a mint felszaporodott egy-egy malomnak a készlete, utazójával azonnal elárasztja az erdélyi piacokat potom áron, sőt azon alul is adja el fölöslegét, csak hogy meneküljön tőle. Az erdélyi részek malomiparának ez rák-betegsége, a mely egyelőre gyógyíthatatlannak mutatkozik. Sajnos, de igaz.

A sörgyártásra ólomsúlyljal nehezedik a 14 korona 40 fillérnyi roppant adó; ez a fogyasztást is rendkívül korlátozza. Európában csak egy állam emelte ennél magasabbra az adót. A felújított szőlők alapján újból fellendülő bortermelés, a mely népünknel a sörnél kedveltebb ital, hasonlólag kezdi visszafoglalni a sör által ideiglenesen elhódított tért. A vidéki főzdek körében felmerült az az eszme, hogy a termelési költségek apasztása czéljából lépjenek szövetségbe s a termelést contingentálják. Sörfőzdeink közül legnagyobb a termelése a Mendel Lázár tordai gyárának, a mely a mult évben 9180 hektólitert állított elő.

Söripar.

A kolozsvári mészárosok régi panasza, hogy a fogyasztási adóval együtt nem fizethetik a III. osztályú kereseti adót is, a miként az már Arad, N.-Várad s más városban rendszeresítve van. Ez itt is annyival könnyebben menne, mert a fogyasztási adót és annak városi pótlékát a vágódíjakkal együtt fizetik. Ennek a rendszernek a városra is, az állandó mészárosokra is meg lenne az a jó hatása, hogy a jövedelmi adót megkapná azoktól a mészárosoktól is, a kik csak télen gyakorolják üzletüket és a kik az állandó iparosoknak érzékeny veszteséget okoznak. Az ilyen alkalmoszerű verseny ellen az érdekelteket nagyban megvédené az is, ha az ipartörvény 55. §-a szigorúan végrehajthatnák s ennek értelmében az iparhatóságok köteleznék az illetőket, hogy az üzlettel való felhagyási szándékukat bejelentsék s onnan kezdve még három hóig folytassák üzletüket.

A kisebb városok és községek közül egyre több veszi igénybe az ipartörvény 53. §-át.

Mészárosaink egy újabb lényeges panasza az, hogy a katonaság az utóbbi időben hússzükségletet önkezelésben fedezi, daczára annak, hogy a fennálló »utasításokban« elvileg az ellenkező intézkedés van előírva. Ebből nemcsak a mészárosokra háramlik kár, de az állam is, a község is elveszti a húsfogyasztási adót.

A kolozsvári vágóhidon múlt évben 4932 drb. nagy marhát, 10.434 borjút és 33.434 juhot, bárányt, sertést vágtak le. A vágóhid ez évben lőn ellátva jéggyártó-gépezettel, még pedig kapcsolatban a léghűtéssel, a melynek gépezete melléküzemképen állítja elő a jeget. Az egész apparátus közel 200.000 koronájába került a városnak. De úgy látszik, hogy ki fogja magát fizetni, mert a hűtőkamarák díjain kívül a tiszta, egészséges műjég is kelendő cikknek bizonyult be. A kolozsvári mészárosok élénken panaszolnak a vágatási díjak magassága ellen, a mely állításuk szerint legmagasb az egész országban és jóval felülmulja a vágóhidba fektetett tőke kamatait, törlesztési quotáját és a kezelési költségeket. Végső sorban a díjak magassága is hozzájárul a kolozsvári élelmi piac drágításához.

A Szilágyi Eleonora-féle liqueurgyár, a mely félszázados fennállása alatt történelmi nevezetességre tett szert, a múlt évben más tulajdonosok kezére ment át, a ki a vállalatot az eddigi cég alatt tetemesen kibőviti.

Az élelmezési iparcsoportban egy új alakulással találkozunk és ez a »Beszterczei italmérők első szövetkezete«, a mely korlátolt felelősséggel négy évre alakult. Programja: a tagok számára italmérési iparuk gyakorlásához szükséges szeszesitalokat nagyobb mértékben beszerezni, közöttük kiosztani, továbbá likőröket gyártani, szeszesitalokkal nagyban kereskedni és általában tagjait a versenyvállalatoktól megvédeni és függetleníteni. Ez a vállalat Beszterczén már a negyedik, a mely ipari célokra szövetkezeti eszmének hódítását látjuk.

A mézszüret a múlt évben nagyon silány volt. A rossz időjárás miatt kevés volt a termelés, kivitelre alig jutott valami, pedig e cikkből szépen fejlődő exportunk van és még nagyobb lehetne, mert az erdélyi méznek a külföldön is jó hire van, ha a kezelésben több lenne az okszerűség.

Tejtermékeinkről fájdalom semmi örvendetést sem jelenthetünk. A régi rendszertelenség uralkodik e téren s a mennyiben

egy pár tehenészetünk megszűnt, határozott visszaeséssel találkozunk. Nevetségesnek kellene neveznünk, ha nem lenne szomorú dolog, hogy a marhatenyésztésre annyira alkalmas erdélyi részekbe a tejtermékekből tekintélyes behozatalunk van. A tejszövetkezeteket csak hirből ismerjük. Különben az is igaz, hogy a művaj korlátlan terjedése a valódi terméknek egy cseppet sem használ.

A *magyar ammóniák-szódagyár* M.-Újvárt, a mely tulajdonképpen a »vegyi és metallurgiai termékek előállítására alakult osztrák-egyesület« fiókja, az egyetlen gyári vállalat, a mely a mult év üzlete ellen nem panaszol s az 1,219.267 korona forgalmat kielégítőnek mondja. A vállalatba be van ruházva kétmillió korona, foglalkoztat 240 munkást és 1451 köcsirakomány készítményét a közös vámterületen és a Balkán-tartományokban értékesítette.

Vegyészeti
ipar.

Reiter Józsefnek jónevű *gyufagyára* a mult évben Kolozsvárra lón helyezve s október 28-án kezdte meg az üzemet. A mult évben már 120 munkást foglalkoztatott s úgy van berendezve, hogy az üzemet 300—400 munkással bővithetik ki. A gyárba 600.000 koronát fektetett be. Ez a gyár is szállítási kedvezményt kért bizonyos irányban s mi bátrak voltunk kérését ajánlattal terjeszteni fel.

A zalathnai *fémkohászati vegyipar* a mult évben félmilliónál több értékű különböző terméket állított elő, jelesen kénsavat 14.634, vasgáliczot 7760, ként 1162 és szénkéneget 11.205 q.-át. Ez utóbbi kizárólag a szőlők permetezése céljából lón gyártva.

Az ó-radnai fémkohó 3³ kg. aranyon, 274² kg. ezüstön és 308 kg. ólmon kívül 1722 kg. ólomházagot állított elő.

A zsidói határon évek óta folyó *petroleum-kutatások* még nem vezettek eredményre. Most már harmadik fúró-lyukon kívánják folytatni a kísérletezést, mert e kutatások sok-sok százezer koronát nyeltek el. A fúrás 216 méternél mélyebbre hatolt. Jelenleg a bihar-szilágyi olaj-ipartársulat tulajdona.

A Heinrich József-féle *ásvány-szappangyártás* még mindig alkalmas vállalkozó és megfelelő tőke hiányával küzd és most is jellemző példájául hozhatjuk fel az iparérdekek iránt észlelhető közönyösségnek, teljes érzékihiánynak, hogy egy ilyen egészséges vállalat is, a melynek készítményei a legélénkebb keresletnek örülnek, hasztalan várja a komoly felkarolást.

A csont- és rongy-szállítmányoknak engedélyezett kedvezményes díjtételek megszüntették ugyan a kereskedők egyik régi panaszaát, még sem jelenthetjük ez üzletág olyan emelkedését, mint a minőt e kedvezmény engedélyezése után reméltünk, sőt bizonyos visszaesést constatálhatunk már most is; de még rosszabb helyzet is következhetik, ha az orvoslás késik.

Építő ipar.

Azon iparcsoportok közül, a melyek eddig némi haladást s kedvező fejlődést mutattak, kiváló volt az *építő iparosoké*. Fájdalom, a mult évben ez a kereseti ág is nagy visszaesésben volt. Csak néhány köz- és állami épület nyújtott némi foglalkozást; a magán-építkezés egyre hanyatlóbb lett és eddig jól elfoglalt jobbnévű építészeink munka nélkül maradtak. E meddőséget tanusítja az építési engedélyek statisztikája, a melyből látjuk, hogy egész kamara-kerületünkben új épületre csak 339, gyári telepre egyetlen egy, műhelyre 29 engedélyt váltottak; a többi csak apró toldozás, foltozás volt. Az építkezések értéke a nagyobb városok közt így oszlik meg: Kolozsvár 1,800.000, Besztercze 290.000, Deés 358.000, Gyula-Fehérvár 660.000, N.-Enyed 90 000, Sz.-Somlyó 1,200.000, Torda 88.000, Zilah 600.000 koronával.

Az építési anyagok árai és a munkabérek nem emelkedtek, sőt az építési anyagok a nagy verseny és gyenge kereslet következtében erősen csökkentek.

Általában megjegyezhetjük, hogy a nagy verseny már kezdet óta érzékeny kárára volt az építészeti vállalkozóknak. Ugy lenyomták az árakat, hogy alig jöhettek ki. Tanusítja az, hogy a mult évben készült és milliókat érő épületeknél való nagy elfoglaltságuk és jó gazdálkodásuk mellett is, alig bírnak kielégítő gyarapodást felmutatni.

A mult évben a székes főváros építő iparának pangása még nálunk is érezhető volt. Ugyanis a budapesti iparosok, a kik vidékeinket különben sohasem keresték fel, minden egyes esetben, a mikor valami munkának hire ment, tömegesen jöttek rendkívül olcsó ajánlataikkal s ezzel a helyi iparosok több jelentékeny munkától elestek, jöllehet a legnagyobb buzgalmat fejtették ki a munkálatok elnyerésére, sőt előfordult az az eset is, hogy körülbelül 360.000 koronára rugó vállalati összegnél alig $1\frac{1}{2}\%$ árkülömbőség daczára, a versenyben budapesti iparos lett a nyertes és ez a mi iparosaink vállalkozási kedvét jogosan lehangolta. Ily esetek helyi iparunk fejlődését nagyban gátolják, mert míg a versenytárgyalásra

nem kerülő kisebb munkákat a helybeli iparosok jobb remény fejében rendkívül olcsón végzik, a jövedelmezőbbek idegen kézre kerülnek.

A *czement- és aszfalt*-iparról felemlítjük, hogy az erdélyi városokban is megkezdődött az utcáknak aszfalttal való burkolása s ezen munkálatokat legtöbb esetben a Magyar aszfalt részvénytársaság végezte. Nagyobb aszfaltmunkát ma egyáltalán csak nagy tőkével rendelkező részvénytársaságok vállalhatnak el, mert a városok 10—15 évi lefizetésre kötik meg a szerződést s a kisebb iparos, a ki ily tőkével nem rendelkezik, a munkára nem is pályázhat. Nagyobb szabású czementmunkák kerületünkben ritkán fordultak elő. A vásárok csatornázási ügye, a mely némi lendületet hozna ezen iparágra, lassan halad.

Czégfestők az üzlet ellen nem panaszkodnak; a folytonosan változó s fejlődésben haladó üzletek sok foglalkozást nyújtottak; de a czégfestők maguk is lépést tartanak a korrallal. Egyikük korszerűen berendezett öntődével is bír, a melyben a horganybetűket maga önti s a piacot az idegen készítmények alól emancipálta.

Az *Első erdélyi nádszövőgyár* a múlt évet is rossznak mondja, és pedig azon okból, mert az építés pangott és mert Nagyváradon is hasonló gyár alakult, a mely a piacot az erdélyi részekre korlátozta. Ez a gyár is legalább 33% szállítási kedvezménytől reméli, hogy jobban prosperál. Foglalkoztatott 12 munkást, s elszállított 18 kocsirakományt. Termelési képessége 40 kocsi.

A kerületünkhöz tartozó *könyvnyomdáknak* nemcsak számában, de azokban a nehéz viszonyokban, melyek e fontos iparág egészséges fejlődését gátolják s melyeket 1897. évi jelentésünkben bővebben ismertettünk, — sem történt semmi változás. Bizonyítja ezt például a Grafikai Szemle 1900. évi 1-ső számában foglalt és az általános helyzetről szóló cikk következő passzusa is:

»Általános a panasz, hogy még a legjobban szervezett, a legszolidabb alapon épült ipari vállalatoknak is sinyleniök kell már a hosszú idő óta tartó munkapangást, sinyleniök különösen az ezzel az eddigieknél is rohamosabban fejlődő szenny-konkurrencziát, mert a mai munkaszűk világban a sok eszkimó úgy kapkod a kevés főka után, hogy mire valamelyik birtokába ejti, azt a pár csepp zsírt, a mi még lett volna benne, kölcsönösen kipréselték s marad a száraz, nehezen emészthető, s így a gyomrot (itt az üzletalapot) veszélyeztető valami.«

*Sokszorosító-
és műipar.*

A mennyire örömmel várják a nyomdatulajdonosok a pénzügyminister úrnak a hirdetménybélyeg eltörlésére vonatkozó intézkedését, mely egy rendkívül súlyos tehertől szabadítaná meg őket éppen *oly buzgósággal remélik, hogy a nyomdászati iparnak képesítéshez való kötése előbb-utóbb kimondatik s ez az intézkedés véget vet azon apró vállalatoknak, a melyek minden papirkereskedés mellett egy kis kézi vagy taposó-sajtóval berendezve, az iparszerűen üzött nyomdákat legjobb, legjövődelmesebb munkáiktól fosztják meg.* A képesítés kötelezettsége mellett az ily vállalatokat az ipartörvény 8. §-a értelmében csak szakértő vezetés, tehát költséges feltétel mellett lehetne létesíteni.

Fegyenc-
ipar.

A *fegyencmunkáról* csak hosszas panaszokkal szólhatunk. Ez ügy évtizedek óta van napirenden s bárha el is lőn ismerve a megoldás szüksége, s bárha az 1881-ben tartott szakértekezlet alkalmával, a melyben a két szakministerium kiküldöttei is részt vettek, bizonyos elvek fel is lettek állítva, az eredmény csak az, hogy a fegyházak ma is az iparnak csaknem minden ágát úzik s legyőzhetlen versenyt okoznak az iparosoknak, főleg azon város területén, a hol léteznek. Kamarakerületünkben pedig a hét törvényszéki börtönön kívül két fegyház van 1200—1300 fegyenczlétszámmal, és e körülmény érthetővé teszi, hogy az illető város iparosai ki nem fogynak a panaszból, a melyek közt a legújabb az, hogy a fegyintézetek a tilalom ellenére közvetítők által a helybeli egyes lakos megrendeléseit is teljesítik. *Valóban nagyon elérkezett volna az ideje e kényes kérdés megoldásának, mert az nem vigasztalás, hogy ezt az ügyet még a külföld sem bírta kielégítőleg rendezni; a külföldön az izmos iparral szemben ez a verseny nem oly káros, mint nálunk, a hol a gyenge ipar és iparos annyi támadásnak van kitéve.*

Szakoktatás.

Jól eső s mélyen érzett örömmel jelenthetjük, hogy a *szakoktatás* minden irányban kedvezően halad.

Kereskedelmi
akadémia.

A kamaránk védnöksége alatt álló kolozsvári *Kereskedelmi Akadémia* az 1898—99. tanévet fennállása 21-ik évét töltötte be s így egyik legrégebbi kereskedelmi szakiskolája az országnak. Tanári karában fennállása óta alig van változás s az is csupán a bejáró tanerőkre esik. Így az intézet számottevő múltja, tanári karának állandósága és kiváló szakképzettsége céltudatos működést és megállapodott viszonyokat eredményeztek, melyek mellett új irányok

bevezetése, mélyebben járó reformok kezdeményezése sem nem szükségesek, sem nem kívánatosak.

A Kereskedelmi Akadémia 21-ik évéről is azon örvedetes eredményeket jegyezhetjük fel, melyek már állandó adalékát képezik kamarai jelentésünknek. A tanulók száma ez évben 255 nyilvános és 8 magántanuló, összesen 263, több mint a megelőző évben ötten. Népe sségre az ország vidéki kereskedelmi iskolái közt a kolozsvári most is a második. Az intézét hirnevét és országos jellegét e nagy népe sség mellett főleg az bizonyítja, hogy a tanuló ifjúság — daczára, hogy az országot 37 felső kereskedelmi iskola hálózza be — hazánk 42 törvényhatóságának területéről sereglett össze. Kettő pedig külföldi illetőségű volt.

A tanulók két alsó, két középső és két felső osztályban tanítottak, s így egy osztályra 42—43 tanuló jutott, mely szám mellett az eredményes tanítás már biztosítható. Az 1895-iki »Szervezet«-ben előírt kötelező tárgyakon kívül, mint rendkívüli tárgyak tanítottak a gyorsírás, vegytani gyakorlatok, diszírás, vivás, táncz, zene és műének.

Érettségi vizsgálatra állott 93 növendék, kik közül 79 érettnak nyilvánítottak, két hó mulva teendő pótvizsgálatra 13, osztályismétlésre pedig 1 tanuló utasítottak. Az általános osztályzat szerint jelesen érettnak nyilvánítottak 4 tanuló, jól felelt meg 21, megfelelt 54 tanuló. Olyan eredmény ez, melynél szebb aligha éretett el az ország valamelyik kereskedelmi iskolájában.

E kedvező tanulá sbeli eredmény elérésére igen hatékonyan foly be az intézet modern berendezésű s nagy gonddal vezetett *internatusa*. Az igazgatóság nagy gondot fordít a bennlakó tanulóknak úgy erkölcsi, mint tanulá sbeli haladására. Amazt az internatusban uralkodó katonai fegyelem, ezt pedig a gyenge tehetségű tanulók mellé rendszeresített correpetitori intézmény biztosítja. Mindkét irányban kellő számú tanszemélyzet áll az igazgató támogatására, mert az internatusnál mint felügyelő öt rendes tanár s mint correpetitor négy tanárjelölt van alkalmazva. A bennlakás különben 100 tanuló befogadására van berendezve s ez évben is minden hely el volt foglalva, mert a szülők érzik, hogy mily előnyei vannak e kitünően szervezett intézménynek, mely gyermekeik gondos nevelésének minden kötelezettségét vállalja magára az életkor azon szakában, midő n a legé bérébb figyelemmel kell kísérni az ifjú lépését. Innen érthető, hogy az akadémiának tanuló i illetékességükre az

ország 42 törvényhatóságából származnak, a bennlakásban olyan helyekről is, a hol éppen kereskedelmi iskolák vannak, sőt a bennlakók közt vannak kolozsvári fiúk is.

A rendes tárgyakban 23 tanár oktatta az ifjúságot, kikhez számíthatni a rendkívüli tárgyak öt tanítóját, az intézeti orvost, mint az egészségügyi ellenőrzőjét s az internatus négy correpetitorát s így az intézet nevelő-oktató személyzete 33 tagból állott, kiknek élén az akadémia keletkezése óta Kiss Sándor igazgató áll.

Ez intézet gyakorlati értékét különösen az adja meg, hogy végzett tanulói eddigelé képességüknek megfelelő alkalmazásra találtak az életben. Így a pár év előtt történt számbavételnél kitűnt, hogy az eddig végzett tanulók, több mint 50%-ka a kereskedői pályán működik, a másik 50% jobbra mint tisztviselő lőn alkalmazva.

Ez év krónikájából még csak egy nagyszabású *tanulmányútról* kell megemlékeznünk. A kolozsvári kereskedelmi akadémia egyik legelsője volt azon hazai iskoláknak, melyek a tanulmányi kirándulásokat, mint a szemlélhető oktatás egyik hatalmas eszközét felismerték és igénybe vették. Eddigi ilyen vállalkozásai azonban nem lépték túl az ország határát, azon helyes nézetből indulván a tanári kar, hogy az ifjúsággal előbb a hazát ismerteti meg. Az első külföldre irányuló tanulmányút ez évre esik. A tanulmányút Budapest és Székesfejérvár megtekintésével Stájerországon, Elzászon, Franciaországon át Párisba irányult. E világváros nevezetességeinek megtekintésére öt nap fordított; ezenkívül megállóhelyek voltak Innsbruck, Zürich, Luczern, Basel és Genf, hol Erzsébet királyné emlékére — kisenvedésének helyén az első — hazafias gyászünnepélyt is rendezte. A tanulmányútat az akadémia a székesfejérvári testvér intézettel együtt tette; a kolozsvári intézet részéről 3 tanár, 1 orvos és 46 növendék, Sz.-Fejérvárról 34 tag vett részt s így az egész társaság 84 tagból állt. Az út 18 napig tartott s egy kolozsvári tanulónak az utazást és teljes ellátást biztosító költsége 204 korona igen mérsékelt összegben állapított meg. E szép tanulmányút egyik becses emléke lesz mindig e kitünő tanintézetnek.

*Kereskedő-
tanonc-
iskola.*

A Kereskedelmi Akadémia ez évi fentartása — az internatus költségein kívül — 56.800 koronát tett ki,

A *kolozsvári kereskedőtanoncz-iskola* fentartója a kereskedőtársulat, Kolozsvár város és kamaránk; szervezetileg kapcsolatban

a Kereskedelmi Akadémiával annyiban, hogy annak helyiségeit és tanszereit használja s annak igazgatója ennek is a vezetője. E szervezet által a kolozsvári tanoncziskola az ország egyik legjobb ilyen iskolája, s mióta az iskolamulasztások ellenőrzése az elsőfokú iparhatóság kezébe tétettek át és a napi ellenőrző könyvecskék bevezetettek, a tanítás kivánt sikerét semmi sem veszélyezteti, mert a tanulók példás pontossággal járják a tanítási órákat. Az 1898/99. tanévben az első osztályba beiratkozott 39, a másodikba 27 és a harmadikba 15 tanuló, összesen 81. A tanév megkezdődött szeptember 6-án s a »Rendtartás« által engedélyezett igen korlátozott számú szünnapok betartásával végződött június 25-én, midőn a megtartott közvizsgálatok alkalmával a kereskedő társulat adományából 15 tanuló nyert jutalmat.

Kereskedelmi tanoncziskolák vannak még kerületünkben *N. Enyeden*, a hol a múlt évben 3 tanerő 3 osztályban heti 21 órán át 19 tanonczot oktatott. Évi költsége 780 korona volt; van továbbá *Tordán*, a hol 3 tanár 3 osztályban heti 24 órán 33 tanonczot oktatott. Költsége 1964 koronát tett; végül van *Zilahon*, a hol a tanerők száma 3, a tanonczoké 16, a kik 3 osztályban heti 10 órán át tanultak. A költség 1024 koronát tett ki.

Más helyeken a kereskedőtanonczok az ipariskolák tanulóival együtt nyernek oktatást. Kivánatos lenne, hogy e helyett olyan nagyobb városokban, mint Besztercze, Gy.-Fehérvár, Sz.-Somlyó, Deés a tanítás külön választassék.

A *női kereskedelmi tanfolyam*, mely az állami felsőbb leányiskolával kapcsolatos, ez évben töltötte be fennállásának 9-ik évét s hogy mennyire közszükséget pótol, legjobban bizonyítja a tanulók folytonos létszám emelkedése, mely az utolsó évben 31-re hágott.

A tanfolyam gyakorlati eredményéről a legjobbakat jelezhetjük.

A tanfolyam kisebb idegen segély mellett leginkább a növénydekek által fizetett tandíjból tartatik fenn, melyet részünkről soknak tartunk.

Mint azt már múlt évi jelentésünkben reméltük, a lefolyt 1899-iki esztendő az iparszakoktatás terén inkább a meglevő intézetek belső intensivebb kifejlődésének kedvezett, semmint új alkotások sorozatát hozta volna létre. Ime tehát a »mélyebben szántani« ige nemcsak elröppent szó, hanem megfontolt és következetes tény. Állambudgetünk iparszakoktatási része a tavalyihoz képest megint

*Női
kereskedelmi
tanfolyam.*

*Ipari
szakoktatás.*

emelkedett, de mint főntebb kiemeltük, e többlet inkább az egyes intézetek erőteljesebb kifejlesztésére fordított. Távolságot legyünk tőlünk azt állítani, hogy a szépen megindult és meglevő szakoktatási intézetek által az ipari gyakorlati oktatás betetőzését elérte, sőt ellenkezőleg, legszilárdabb meggyőződésünk, hogy e téren a jövőnek nagyarányú fellendülés teljesítése van fentartva; de egyelőre fontosabbnak tartjuk az eddigi kialakult intézetek teljes kifejlesztését és tervszerű, minden részleteiben actióképes felszerelését számtalan indok mellett, különösen két okból, mert ezek képezik tanulságos fundamentumát a későbbi fejlődésnek, melyeknél tehát széles mértékben és mélyen kell alapozni és mert felfogásunk szerint többlet ér 15—20 teljesen felszerelt és kipróbált, mint 30—40 félbenmaradt és kísérletező iskola.

Bizonyos conservatív irányú fejlődés iránti vágy kell, hogy megleljen bennünket, mikor az egész vonalon tapasztaljuk, hogy e téren a nehéz kérdéseknek egész láncolata áll fenn. Hogy egyeseket említsünk, mily fontos dolog az, ott, a hol az egyéni és gyakorlati oktatásra van a súly fektetve, erre képes és szakértő tanáris művezetői kart képezni. Itt már azután a haladás igazán csak lépésben történhetik.

Mennyi gond és félreértés tárgya a szakiskolai végzett tanulók gyakorlati értékének és elhelyezésének kérdése, nem mintha az intézményből folyó hibák vagy félállapotok szüleménye volna az itt-ott felmerülő nehézség, de mert iparosközönségünk a helyzetet legtöbbször ferde világításban látja. A közönség, valljuk be, nagyobb részben előítéletből azt látszik várni, hogy egy-egy szakiskolai végzett tanuló pályájának valamely művésztévé válik, a ki mint teljesen kész ember rázza le az iskola és tanműhely porát. E balga nézet kielégítve nem lévén, jön a nem mélyen gondolkozó előtt a leglátzatosabb kritika: az összehasonlítás. Nem természetesen-e, hogy ily tanulóknak rövidséget kell szenvedni a gyakorlati munkában az 5—10 éves segítők mellett, a kiknek karjait a gyakorlati élet küzdelmes versenye tette aczélossá, s kiknek gyors munkájában az élettapasztalat által megszabott könnyebbitések, fogások is jelentős szerepet játszanak. De olykor meg a másik véglet áll elő és befogatik az ily tanuló irodai munkára, hol legalább is azt várják tőle, hogy az iparművészeti tervezésben legyen perfect művész. E két határ közt aztán természetesen a tanuló megítélése is ingadozó lesz, a mely legtöbbször az ő hátrányára üt ki.

Az igazság ott van, hogy ily tanuló legtöbbszörre képességekkel kerül ki úgy elméleti, mint gyakorlati irányban s az életnek kell őt magába szívni, javítani és tökéletesíteni. A fejlesztésében türelmesen befektetett gondosság legmélyebb meggyőződésünk szerint később bőven fog kamatozni.

A szakiskolák feladatát a kereskedelemügyi minister úr kolozvári szakiskola új épületének 1899. márczius hó 26-án történt felavatása alkalmával oly tömören fejezte ki, hogy méltán hivatkozhatunk arra, miként ez alapját képezi az iparoktatási országos politikának.

»Olyan tudományt kell adni, — voltak e szavak, — mely az életről merítve az élettel köti össze. Mely a haladástól veszi fegyvereit és a haladás számára képesíti az ipart. Mely emeli az ipar színvonalát, de nem szakítja el az anyaföldtől. Mely európai haladásában nem törli le annak specificus nemzeti jellegét és mely a tényezőket úgy tudja felhasználni, hogy azoknak minden ereje koncentrálva legyen a haladás érdekében. Mely az intézet növédekéit az életről átveszi és annak visszadja. Mely a tanfolyamot az élettel köti össze, mely az eszméket, az órabeosztást, meg az egész intézet szervezetét úgy csinálja, hogy az élet minden követelménye kielégítve legyen. Mely tudományt úgy ad és szerez, hogy az rögtön átmenjen az életbe, élő, lüktető élet legyen.

Ne meddő tudálékosság legyen, hanem termékenyítő képesítés és irány. Ez az én programom, ez vágyam.«

De mind a mellett e téren még sok a tennivaló. A tanulóknak minél arra képesebb és értelmesebb osztályból való rekrutálása érdekében újból hangsúlyozzuk azon már mult évi jelentésünkben érintett kívánalmat, hogy az ipari szakiskolák arra minősített tanuló számára eszközöltessék ki a katonai szolgálatnál valamelyes kedvezmény, hogy e tekintetben se legyenek más intézetekkel szemben olyan kiáltó hátrányban.

Az iparmuzeumokat illetőleg újból csak tavalyi nézetünket *Iparmuseum.* kell hangoztatnunk. Az iparmuzeumok feladataiknak nemcsak abban tesznek eleget, ha gyűjteménytárgyaikat szaporítják, rendezik és a közönség számára hozzáférhetővé teszik, hanem ha a közönséget folytonos érdeklődésben tartják, a tárgyakat felvilágosító és népszerű magyarázatok kíséretében bemutatják. *Fontos dolognak tartjuk, hogy a magyar iparmuzeumok egymással valamelyes szerves kapcsolatba hozatnak.*

Továbbá alkalmat kell adni az egyes mesterembereknek, hogy egyes kiváló műdarabjaikat a muzeum helyiségében időlegesen kiállíthassák, hogy ez által azt szakemberek és a közönség megtekinthesse. Ez is a muzeumok iránti érdeklődést fokozná.

Mínthogy hazánkban az ipari szakoktatás nemcsak saját célját szolgálja, hanem egyszersmind kell, hogy iparfejlesztési tényezővé is váljék, nem ajánlhatjuk eléggé, hogy az iskolák, muzeumok és a gyakorlati élet közt a kapcsolat minél szorosabbra fűzessék.

Kamarakerületünk iparoktatási intézetének beléletéről a következőket jegezzük fel:

Állami fa-
és fémipari
szakiskola.

A kolozsvári m. kir. állami fa- és fémipari szakiskola fennállásának 14-ik évéről is eredménydús működést jelezhetünk. Az oktatás hatékonyságát nagyban növelte azon körülmény, hogy a lefolyt évben már az új intézeti épületben folyt a tanítás, a hol a tanulók nemcsak czélszerű, világos termekben és szépen fejlődésnek indult intézeti műhelyekben nyerték elméleti és gyakorlati oktatásukat, hanem a szertári tárgyak is teljes érvényre jutottak, melyek a folytonos hurczolkodás alatt jórészben eddig ládákban voltak elcsomagolva.

Tekintettel arra, hogy ily fokú és czélú iskolákban a tanítás legközvetlenebbül kész tárgyak bemutatása által történhetik, a szertárak fokozatos kiegészítését elsőrangú követelménynek tartjuk.

Az intézeti új épületeknek tavaly márcziusban történt ünnepélyes megnyitásáról, mely egyszersmind országos jellegű nyilatkozatokra adott alkalmat, már fentebb megemlékeztünk.

Végre itt regisztráljuk azon körülményt, hogy ezen intézet is a lefolyt évvel az új vegyes oktatási (elméleti és gyakorlati) rendszer szerint teljesen átalakult és 14 éven át követett rendszerét, hogy a tanulókat az intézet falain belül csak elméleti oktatásban részesítette, megváltoztatta, ezzel a régi rendszer ezen utolsó mohikánja is átalakult. Későbbi idők statisztikája és eredménye lesz csak hivatva a két rendszert hatásaiban összehasonlítani, fenntartjuk magunknak a jogot, hogy erre évek múltán visszapillantást vethessünk.

A tanulói létszám-mozgalomról a következő statisztikát közöljük:

1. Faipari tanszakban volt	10 tanuló.
2. Fémipari	» »	34 »
3. Építőipari	» »	27 »

4. Iparostanonczok esti szakrajztanfolyamán:		
a) Építőipari csoportban	35	»
b) Faipari »	45	»
c) Fémipari »	81	»
d) Díszítőipari »	27	»
5. Kazánfűtői tanfolyamon	20	»
6. Locomobil- és cséplőgép-tanfolyamon	24	»

Összesen . . 303 tanuló,

a mi kétségtelenül bizonyítja, hogy e szakiskolában tekintélyes számú tanuló nyer hosszabb vagy rövidebb ideig tartó szaktanítást.

De bizonyítja még azt is, hogy — és a mire különös súlyt fektetünk — az *időleges tanfolyamok* igen életképesek és hogy azoknak nemcsak fentartása, de fokozatos fejlesztése valóban gyakorlati irányú közszükséget képez.

Elismeréssel vettünk tudomást arról, hogy az intézet a múlt évben a *faipari segédek továbbképző tanfolyamát* is megnyitotta a mély tanfolyam kiváló eredménnyel kecsegtet. Nem ajánlhatjuk eléggé a segédek továbbképzését a legteljeseb mértékben felkarolni. Éppen úgy örvendve registráljuk azt is, hogy a folyó év elején az intézetben népes *dinamó-gépkészítő tanfolyam* nyitattott meg.

Az ipari élet iránti érzék nyilatkozott meg az intézetben akkor is, a midőn a múlt év folyamán az *iparostanoncz munkakiállításnak* nemcsak helyet adott, de annak rendezésében tevékenyen közre is működött.

A tanári kar létszáma 14, a művezetői létszám pedig három volt.

Örömmel látjuk, hogy az intézet az ipari szakoktatás terén hivatását mindinkább betölteni igyekszik, de még nagyobb örömmel tapasztaljuk, hogy az iskola igazgatóságának ezt az eléggé nem becsülhető törekvését az iparosok mindjobban méltányolják és teljes bizalommal fordulnak oda szakkérdésekben utasításért, tanulásért. A szakiskola ily módon valóságos iparfejlesztési feladatot teljesít.

A *kolozsvári áll. segélyezett nőipariskola* köréből örvendetes jelenségnek tartjuk, hogy az első évfolyamra beiratkozott tanulók száma emelkedett, a mi a tandíj mérséklésnek köszönhető. De az iskola iránti érdeklődésnek tekinthető még az is, hogy a végzett növen-

Időleges tanfolyam.

Faipari tovább képző tanfolyam.

Dinamó gépkészítő tanfolyam.

Tanoncz-munkakiállítás.

Nőipariskola.

dékekből alakuló kereseti osztályt a megrendelő közönség mind gyakrabban keresi fel munka megrendeléseivel.

A tantestület négy tanerőből állott. A növendékek által az iskolában készített kézimunkák értéke a 4000 koronát megközelíti.

A tanulók létszáma következő volt:

I. osztály (vegyes munka és kézi varrás) .	16.
II. » (gépvarrás és fehérenemű)	11.
III. » (hímző- és ruhavarró)	11.
IV. » (ruhavarró)	9.

Összesen . . 47 növendék.

A jelesen vezetett intézetnek jövő fejlődése elé a legnagyobb várakozással nézünk.

Végül itt tartjuk helyén valónak felemlíteni, hogy a kolozsvári állami ipari szakiskola és a nőipariskola az idei párisi nemzetközi kiállításon tevékenyen részt vesz, kiváló műizléssel elkészített butor és hímzési műdarabokkal.

*Alsófokú
ipariskola.*

Az *alsófokú ipariskoláink* számában változás nem történt.

Kamarakerületünk legnagyobb tanoncziskolája a kolozsvári, melyben a mult 1898/99. tanévben — fennállásának 25-ik esztendejében — 831 tanuló, vagyis egész kamarakerületünk tanonczainak $\frac{1}{3}$ része iratkozott be.

Az oktatás belső fejlődése érdekében a jelzett tanévben, mint azt már mult évi jelentésünkben jeleztük is, a fentartó törvényhatóság áldozatkészségéből fontos intézkedések történtek. Az új előkészítő- és két rajzosztály felállítása és működése teljes mértékben igazolta ezek szükségét. Az ily módon két előkészítő (kezdő és haladó), hét első, négy második, egy harmadik és a nyomdász-tanonczok szakirányú-, 15 rendes és 12 rajzosztálylyal működő intézetünk a negyedszázad végén felemelő tudattal tekinthet vissza pályájára.

Lefolyt évi működésének néhány főbb mozzanatáról a következőkben számolunk be:

Az intézet felügyelő-bizottsága újraalakulván, elnökéül az intézet nagyérdemű volt igazgatóját, Kiss Sándor kereskedelmi akadémiai igazgatót választotta meg.

Az elsőfokú iparhatóság, figyelemmel a vallás- és közoktatásügyi minister úrnak a mulasztások ellenőrzése tárgyában kiadott 17.139/98. sz. rendeletére, kellő erélylyel járt el, a tanulók az iskolát pontosan látogatták. Az intézet igazgatóságának megkeresésére 169 mesterrel, szemben hozott ítéletet. A városi tanács pedig az 1868 :

XXXVIII. t.-cz. értelmében s a kereskedelmi minister úrnak 30.859/890. sz. rendelete alapján 214 tanuló szülőjét vagy gyámját vonta kérdőre a mulasztásokért.

Nyomdász-tanonczaink szakirányú osztálya a mult évvel 3-ik esztendejét is sikerrel zárta le. Ruzicska Gyula tankönyvéről, valamint ennek 2-ik kiadása engedélyezéséről mult évi jelentésünkben már megemlékeztünk. Ez örvendetes tény iskolánk életében. Ugy érezzük, hogy hazánkban a nyomdász-tanonczok szakirányú oktatásával megkezdett reformunk e tankönyv ajánlásával, illetőleg engedélyezésével mintegy megerősítést nyert.

Nyomdász-iskola.

Az intézet igazgatósága e szakirányú osztály keletkezéséről, szervezetéről beható ismertető jelentést adott ki s azt, hasonló osztályok létesítése céljából, megküldötte nagyobb városaink iparostanoncz-iskoláinak. Az intézet igazgatósága ez irányban készséggel nyújt ezután is felvilágosításokat.

A 11-ik munkakiállítást négy évi szünetelés után a mult évben az iparostanoncz-iskola szervezeti szabályainak 40. §-a értelmében az igazgatóság és a tanítótestület támogatásával már az ipartestület rendezte ritka buzgósággal és áldozatkészséggel.

Tanoncziskoláink vannak még *Abrudbányán, Beszterczen, B.-Hunyadon, Deésen, D.-Szentmártonban, Erzsébetvároson, Gy.-Fehérváron, M.-Ludason, N.-Enyeden, Sz.-Csehben, Sz.-Somlyón, Tordán, Zilahon és Zsibón*, az összes iskolák tanuló-létszáma a mult évben 2564-et tett, a kiket 122 tanító oktatott. A fentartási költség 53.480 K-ra ment s ebből az állam hordozott 12.760 K-t.

Meg kell említenünk, hogy a *munka-kiállítás* minden iskolában be van vezetve s meg is tartotta mindenik. Résztvett azokban 733 tanoncz.

Ez úton is érintkezik az iskola a gyakorlati élettel és már csak az is jelentékeny erkölcsi nyereség, hogy a mesterek kezdenek ambíciót helyezni abba, hogy tanonczaik az ily kiállításon kitüntetésre lettek méltatva.

A mult év történetéhez tartozik annak megemlézése, hogy a közoktatásügyi minister úr, egy régibb ígéretéhez képest, a *besztercsei magyar ajkú iparostanonczok* érdekében, a német nyelvű tanoncziskola mellett, felállította a magyar iskolát is.

Kamaránk mult évben is erejéhez képest igyekezett a szakoktatási tanintézeteket anyagilag is támogatni és fentartásukhoz 8.395 K-val járult. 1874 óta összesen 119.783 K-át áldozott e célokra.

*Forgalom.
Pénzünté-
tek.
Hitel-
viszonyok.*

Kerületünk pénzüntéeteinek mult évi forgalmáról, üzletmenetéről és ügykezeléséről szólva, általánosan azt jegyezhetjük fel, hogy a kiválóan nyomott közgazdasági viszonyok közepette a hitelintézetek vezetői nem látták okszerűnek a hitelnyújtás tekintetében terjeszkedni, hanem inkább arra törekedtek, hogy régi üzletfeleik jogos hitelígényeit elégítsék ki s így csekély kivétellel, mindannyian a hitelek megszorítását tették feladatukká.

Már az év elején fennállott magas kamatláb lehetetlenné tette, hogy a vállalkozási kedv kifejlődjék s mivel az év üzletileg leglanyhább nyári hónapjaiban sem olcsult meg annyira a pénz, hogy a bank-kamatláb a már évtizedek óta megszokott s így normalisnak vélt 4°/o-ra leszálljon, sem ipar, sem kereskedelem fejlődésére kihatás nem volt.

Kora ősszel beállott a pénzsűke s ennél fogva a kamatláb is emelkedett s már október havában oly nyomasztó volt, mint már évtizedek óta nem tapasztaltuk. Ezen idő alatt és óta a pénzüntézetek csak a legszükségesebb hitelígényeket elégítették ki s csakis rövid lejáratú kölcsönök nyújtásával foglalkozhattak; hosszú lejáratú avagy jelzálogkölcsönök nyújtásától óvakodtak, sőt időnkint oly hitelek nyújtását teljesen be kellett szüntetniök.

A hazarészünkben már korán mutatkozó jó termés reményében nem csalatkoztak gazdáink, azonban, a mint már fentebb részleteztük, a remélt áremelkedés nemcsak hogy teljesen elmaradt, hanem a terményekben nagymérvű áresés volt tapasztalható, sőt voltak esetek, hogy a hanyatlott piaczi árak mellett és daczára sem sikerült gazdáinknak vevő teljes hiányában, terményükön túladni. A gabonaárak legnagyobb része még máig is vagy a gazdaközönség magtárában, vagy pedig az árúraktárakban — drága kamatú előleggel terhelve — várja a kevés jót ígéro vevőt.

Székhelyünkön, egy pár nagyobb állami és testületi épület befejezési munkálatán kívül, semmi nevezetes építkezés nem volt s így az építő-ipar teljesen pangott. Kisiparosaink az intézetek részéről — minden esetben, a hol a kellő alap nem hiányzott — a legmesszebb menő támogatásban részesültek. Fájdalom, hogy csekély az arra hivatott iparosok száma, a kik szakképzettségük mellett némi anyagi erővel is rendelkeznek és az általános gazdasági viszonyok mellett ezek vállalkozásai is nagyon szűk körben mozogtak.

Hogy ily körülmények közt valami nevezetes tőkegyűjtésről

s így a takarékbetétek nagymérvű gyarodásáról szó sem lehet, könnyen érthető; és nem lehet csodálkozni azon a körülményen, hogy a sok esetben árverés alá kerülő ingatlanoknál vevők hiányában az árvereztető hitelező volt kénytelen a birtokot követelése fedezetén alól megvásárolni.

Nagy és nehéz feladat járul ilyen gazdasági viszonyok közt a pénzügyintézetekre, mert míg egyrészt köteleességük a rájuk bízott vagyont minden károsodástól megőrizni, másrészt hivatásszerű köteleességet kell, hogy lássanak a közgazdasági érdekek szolgálatában s igyekezniök kell ezt minden megrázkódtatástól megővni. Hogy pedig pénzügyintézeteink e tekintetben feladatuknak megfeleltek, bizonyítja legjobban az a körülmény, hogy a múlt év válságos gazdasági viszonyai mellett sem tapasztalhattunk nagyobb mérvű bukásokat, vagy gazdasági megrázkódtatást.

A pénzügyintézetek múlt évi üzleti eredményére vonatkozólag megjegyezzük még, hogy azon intézetek, melyeknek tőkéi rövid lejáratú kölcsönökben vannak elhelyezve, a kamatláb emelkedése folytán az előző évekhez képest kedvezőbb eredményt tudnak felmutatni, míg ama intézetek, melyek tőkéiket hosszú lejáratú jelzálogkölcsönökbe fektették, jövedelmüket a kamatláb magas volta mellett nem fokozhatták, minthogy nem állott módjukban a helyzetet saját előnyükre kihasználni.

Az *osztrák-magyar banknak* abban a törekvésében, hogy a kamatlábot a külföldi bankok kamat-niveauján tartsa, noha arra semmi szükség sem volt, mert a banknak nem kelle védenie érczkészletét, mint a készfizető külföldi collegáinak s nem is kelle korlátozni az amugy is pangó speculatiót, ebben a törekvésben, mondjuk, azt a hasznot látjuk, hogy maga a bank meggyőződhetett a politika helytelenségéről, midőn csupán elméleti okokból megdrágította a pénzt a belföldi piacon épen abban az időben, a mikor az üzleti életnek olcsó hitelre volt szüksége, hogy fellendülhessen. Kár, hogy ezt az igazságot csak az év végével látta be, a mikor már késő volt.

Az ujonnan szervezett osztrák-magyar banktól a forgalom érdeke megkivánná, hogy a különben is kilátásba helyezett *zilahi* fiókintézetet mielőbb létesitse és hogy *Gy.-Fehérvárt* és *Zalathnát* vegye a kolozsvári mellékhelyek sorába.

Az osztrák-magyar bank kolozsvári fiókintézetének múlt évi forgalma 10,8 millió volt. Leszámolt 9,2 millió értékű váltót 11.966

*Osztrák-
magyar
bank.*

drbban, 316 drbbal többet, mint az előző évben 332.784 korona értékben. A leszámított váltók közül 8% millióra megy a helyi váltók értéke, a mi eléggé jellemzi a localis forgalmat. A giró-forgalom 28% millió bevételt és 28% millió kiadást mutat. A bankfiók forgalma, a mint látható, évről-évre hatalmasan működik s e tekintetben a 25 magyar fiókintézet közt a hatodik helyet foglalja el. Az ezen forgalom által eszközölt 220 ezer korona nyersjövedelem magában is indokolttá tenné, hogy a bank saját palotát építsen Kolozsvárt s így a város fejlődéséhez ez úton is hozzájáruljon.

Pénz-
intézetek.

Kerületünk minden pénzügyintézetének mérlegével még nem rendelkezvén, csak a székhelyünkön működő 9 nagyobb pénzügyintézet adatait állíthattuk össze, miként előző évi jelentésünkben s azt a kimutatást előbb közöljük is. Végeredményben azt látjuk ebből, hogy a vezető pénzügyintézetek tőkeereje a múlt évben is tisztességes gyarapodást mutat, mind a mellett, hogy az év közgazdaságilag rossz volt és hogy éppen ez évben az új pénzügyintézeteknek, főképp szövetkezeteknek egész raja keletkezett. A névleg felsorolt kilencz pénzügyintézet jótállási alapja 165.338 koronával, betétállománya 1,204.050 koronával emelkedett.

Az osztrák-magyar bank *fiókintézetének* váltóállománya két millióval zárult, miként az előző évben.

A fennebb említett kimutatás itt következik:

Pénzügyintézet neve.	Részvénytőke, részjegyek és törzsbetétek, tartalék-alap.	Takarékbetétek, kamatok és pénztári jegyek.
Erdélyi bank és takarékpénztár	1,054.000 K.	4,194.880 K.
Erdélyrészi jelzálog hitelbank .	943.220 »	99.450 »
Kereskedelmi bank	607.256 »	2,199,960 »
Kolozsvári takarékp. és hitelbank	1,377.442 »	8,962.484 »
Kolozsmegyei takarékpénztár .	142.214 »	1,682.222 »
Mezőgazdasági bank	240.000 »	1,674.376 »
Iparosok hitelszövetkezete . .	123.678 »	1,978.448 »
Kolozsvári gazdák hitelszövetkezete	118.144 »	501.972 »
»Economul«	293.950 »	886.160 »
Összesen	4,899.904 K.	22,179.942 K.
1898. évben	4,734.506 K.	20,975.292 K.
1899. »	165.338 »	1,204.650 »

Az 1898:XXIII. t.-cz. termékenyítő hatása alatt kamara-kerületünkben a múlt év folyamán 135 *hitelszövetkezet* keletkezett és 24 régebbi hitelszövetkezet lépett az országos központ kötelékébe. Sajnos, hogy e termékenységek csak mérsékelt arányban terjedtek ki az ipari hitelszövetkezetekre, mert ebből a nagy számból csak öt esik az ipari hitel támogatására. Ezek közt mindenesetre nagy nyereségnek tekintjük a székhelyünkön keletkezett ipartestületi hitelszövetkezetet, a mely szerencsésen oldotta meg azt az eszmét, hogy a szövetkezet ügyét a testület érdekeivel kapcsolatban nyereségek elintézését és felkaroltassanak a hitelügyen kívül a nyersanyag beszerzés, közös termelés stb. ügyei is.

Hitelszövetkezetek.

Egy másik említésre méltó körülmény az is, hogy a helybeli *dohánygyár munkásai* is maguk közt *hitelszövetkezetet* alakítottak s ily módon sorsuk javítására már a második helyes lépést tették. A mint említettük volt, e gyárban már az előző évben létesült egy népkonyha, a mely a munkásokat 20 fillérért egészséges ebédrel látja el.

Mindezek a szövetkezetek csak most lépven a gyakorlat terére, a jövő mutatja meg, hogy mily eredménnyel fognak működni.

Bátrak vagyunk azonban a hitelszövetkezeti ügyben már most arra a jelenségre mutatni, hogy a szövetkezeti tagoknak más pénzügyintézeteknél élvezett hitele a szövetkezeti törvény 23. §-a következtében megsemmisül, miután a központi hitelszövetkezeteknek kielégítési joga a más hitelezők követelését megelőzi. Ez tulajdonképpen nem is baj a szövetkezetre nézve, a melynek érdeke azt kívánja, hogy tagjai máshol ne vegyék igénybe hitelüket, de annál nagyobb baj a szövetkezeti tagokra nézve, épen azért gondoskodni szükséges főképp a keletkező hitelszöveteknél arról, hogy tagjaiknak módot nyújthassanak régebbi hitelezőik kielégítésére, máskülönben az ily tagok nagy veszélynek lesznek kitéve.

A területünkön keletkezett azon szövetkezetek száma, a melyek már a múlt évben mérlegeiket felállították, 102-re ment 16.641 taggal, 27.897 üzletrésszel, a melyek 1,440.100 koronát tesznek ki. Minden szempontból tekintve, jelentős számok, a melyekben a jobb jövőnek biztos zálogát látjuk. E 102 szövetkezet a területünket képező hét törvényhatóság közt a következőképpen oszolt meg:

Megye	a szövet- kezetek száma	a tagok száma	jegyzett üzlet- részek száma	jegyzett üzlet- részek értéke korona
Alsó-Fehér . . .	3	359	623	31.150
Besztercze-Naszód .	2	324	654	32.250
Kis-Küküllő . . .	14	1.951	3.766	199.690
Kolozs	29	4.496	7.930	432.580
Szilágy	25	3.117	4.315	215.380
Szolnok-Doboka .	13	3.657	5.753	288.250
Torda-Aranyos . .	16	2.737	4.856	240.800
Összesen . . .	102	16.641	27.897	1,440.100 K.

A *postai cheque-számlák* tulajdonosai számában a szaporodás végtelen lassan történik. Az utóbbi három év alatt e szaporodás csak 10-et tett s még most sem több az összes létszám 58-nál, a kik — nagyobb részint pénzintézetek — kerületünk 18 városában laknak. Az üzletvilág sokkal nagyobb arányban venné igénybe e különben hasznos intézményt, ha az utalványozott összeg kifizetése nem venne igénybe két-három napot. E miatt a chequet váltó fedezésére használni nem lehet.

*Koronaérték-
számítás.*

A *koronaértékben való számítás*, noha a múlt évben még csak részleg volt elrendelve, sok félreértésre és károsodásra nyújtott alkalmat; minden egyszerűsége mellett az üzletvilág, főleg a nép, bajosan szokik hozzá és pedig leginkább azért, mert a forintos egységérmei s bankjegyei vegyesen vannak forgalomban. Ezt a kellemetlenséget is szívesen el lehetne azonban tűrni, ha a pénzrendszer sajátlagos céljának elérésével, a valuta helyreállításával gyakorlatilag is összefüggne, azonban fájdalom, nem így van, mert a mint a politikai helyzet mutatja, még messze állunk a készpénz fizetések megkezdésétől, a melynek érdekében már annyi áldozatot hoztunk. Pedig közgazdasági függetlenségünk megoldása is megérdemelte volna, hogy a parlamentek addig felfüggeszszék a házi perpatvart, a míg e mélyre ható feladat sikere biztosítva nincs.

*Biztosítási
ügy.*

A lefolyt évben a biztosítás terén nevezetesebb mozzanat kevés fordult elő. Régi intézeteink a már évek óta tartó gazdasági válság miatt alig voltak képesek eddigi bevételeiket megközelíteni, s a díjbehajtás is rendkívül nehezen megy. A tűzkárok ellenben óriási mérvet öltöttek.

Méltónak tartjuk fölemlíteni, hogy a *küküllőmegyei kölcsönös biztosító-társaság* a múlt évben, félszázados működés után, meg-

szűnt létezni, mert a Magyar Gazdák Biztosító Szövetkezetébe olvadt be, a mely most kezdte meg pályáját. Kerületünk önálló igazgatással bíró biztosító-társaságai közt ez volt az utolsó.

A biztosító-társaságok ügynökségei panasznak a díjtételek leszállítása körül tapasztalható egészségtelen verseny ellen, de panasznak legkivált az ellen, hogy a több éves biztosítások, melyek megszerzése az intézeteknek nagy áldozatokba kerül, ellenkezőleg az Ausztriában fennálló törvényekkel, nálunk védelemben nem részesülnek. A biztosító közönséget az ámitó mozgóügynökök a több évre kötött szerződések felbontására rábeszélik, a miből úgy a felekre, valamint az intézetekre csak bonyodalmak, kellemetlenségek és károsodások keletkeznek.

A mozgó-ügynökök is, napirenden levő szédelgéseikkel nem-hogy használnának a biztosító intézménynek, hanem ellenkezőleg, — csakis saját hasznukra dolgoznak, — annak üdvös és közhasznú céljait diszcreditálják. *Kívánatos volna velük szemben a legszigorubb megtorló rendszabályokat alkalmazni s ezen humanus intézményt ama salakjától megtisztítani.*

A gyűjtő és kézbesítő postajáratok szervezését, a postaállomással nem bíró községek forgalmának lebonyolítására, előbbi jelentéseink során több ízben kérelmeztük volt. Nagy örömünkre szolgál, hogy a kereskedelmi minister úr ez intézmény iránt érdeklődve, e célra egyelőre 120.000 koronát vett fel az 1899. évi költségvetésébe. A székhelyünkön levő ügybuzgó posta- és távirdaigazgatóság ez alkalmat sem szalasztotta el, hogy a forgalom fejlesztését ily módon elősegítse, a mennyiben az 1899. év folyamán kerülete egyes községei közt ily járatokból 102-öt létesített, azonban sajnos, belőlük csak 45 felelt meg a várakozásnak, a mi abban leli magyarázatát, hogy a közvetített postaforgalom javarésze a községek hivatalos levelezésére esett, a melyek pedig portómentességük védelme alatt a tekintélyes fentartási költségből semmit sem hordoztak.

E helyen bátrak vagyunk megismételni azon kérésünket, a mely a távbeszélő díjak meg is ígért leszállítására és a Budapesttel való összeköttetésre vonatkoznak, valamint megérteni azt a nem új eszmét, hogy kapcsolatban a Kereskedelmi Akadémiával s a helyben létező vasuti üzletvezetőséggel és posta es távirdaigazgatósággal, állítassék Kolozsvárt is az erdélyi részek számára a budapestihez hasonló vasuti és postatiszti tanfolyam.

Posta,
távirda.

Hálásan vett tudomást az üzletvilág a kereskedelmi minister úr azon intézkedéséről, hogy a gabonatőzsde terményáraitól a kiválóbb forgalmú pontok táviratilag értesítetnek. Eladó és vevő e tájékozásból idővel sok hasznot huzhat; meg kívánjuk azonban jegyezni, hogy e tudósításokat, valamint az *időjárás* jöslatokat a nagyközönségnek az által kellene hozzáférhetőbbekké tenni, hogy a távirati közlemények ne csak a postán, hanem a városházán is könnyen észrevehető módon kifüggesztessenek.

A kolozsvári posta-távirda főállomáson jelenleg postafelvétel (ajánlott levelekre) este 9 óráig tart, a távirda-felvételi szolgálat fél éjjelre van berendezve, míg a távbeszélő-szolgálat egész éjjeli. *Óhajtható volna a közforgalom érdekében s a nappali teendők feltorlódásának egyenlő elosztása is indokolná, hogy a posta- és távirda-felvételi szolgálat, összeköttetésben a telefon-szolgálattal, egész éjjelre kiterjesztessék, a mi igen csekély személyzet-szaporítással eszközölhető volna.*

Kapcsolatban ez újítással elrendelhető volna, hogy a Kolozsvárról Budapestre reggeli 5 óra 23 perczkor induló 503. számú gyorsvonat vigyen magával postát és pedig még azt az anyagot is, a mely a főpostán ajánlva vagy a központi gyűjtőszekrényben éppen át feladatott. Ez újítás a kereskedelmi forgalom élénkítését nagyon előmozdítaná, mert a levelek délután Budapesten már kihordhatók s a megbízások még aznap foganatosíthatók volnának, sőt aznap este már Bécsbe is elérkezne a levél.

A postai csomagok szabályszerű és egyöntetű kiállítása és felszerelése tekintetében Kolozsvárt egy nagyvárad i üzletág honosodott meg, a mennyiben Zsilinszky Antal kereskedő a főpostahivatal közelében levő üzlelében egy *postacsomag csomagolási osztályt* rendezett be, a hol a közönség kényelmére a sok alakisággal, utánjárással és idővesztéssel járó csomagolást és feladást elvállalja 30—50 fillérnyi díjért, a melyért megfelelő ládat, dobozt, vagy papirgöngyöleget is adja. Ez élelmes és gyakorlati vállalat a nagyobb városokban bevált s előreláthatólag a közönség is felismerve kényelmes és célravezető voltát, fel fogja karolni.

*Vasuti
forgalom.*

Kerületünk vasutainak forgalma a mult évben visszaesett és pedig azon oknál fogva, hogy 1898-ban a rossz termés következtében tekintélyes behozatalra voltunk utalva és ez a forgalmat nagyban emelte, ellenben a mult évi jobb termésből alig került valami kivitelre, sőt a helyközi forgalom sem lendülhetett fel, mert minden

vidék a maga termésével bőven fedezhette a fogyasztási szükségletet. Már említettük, hogy a kivitel meghiusulásának főoka a magas árakra csábított szerencsétlen speculáció volt, a mely a termelőket visszatartotta terményeiknek értékesítésétől, a mikor annak ideje volt. Ezt a kedvező momentumot elszalasztva, nagyon lehangolt árak mellett sem lehetett a mulasztást kipótolni. A magtárakban s vasuti tárákban várja a sok árú a forgalom fellendülését.

A múlt évi rendetlenséghez tartozik, hogy kerületünkben a veteményekhez tartozó néhány cikk a nedves időjárás következtében oly rosszul sikerült, hogy azokból tetemes mennyiséget kelle importálni a Királyhágón túlról, mint például káposzta, burgonya s más konyhakertészeti termék, a melyekből 1000 kocsirakománynál több érkezett hozzánk nagybárá Nyiregyháza környékéről, holott más években mi vagyunk abban helyzetben, hogy messze vidékekre szállítunk e cikkekből.

A *személyforgalmat* illetőleg bátrak vagyunk fölemlíteni, hogy információink szerint a *szomszédos forgalom*, a mióta a díjak felémeltettek, nagyot csökkent. Nem tudjuk számokkal igazolni, mert a hivatalos adatok nem állnak rendelkezésünkre, de kötelességünk felhívni a figyelmét erre. A *szomszédos forgalom* csökkenése nemcsak a vasuti bevételek szempontjából, de culturalis és közgazdasági érdekből is káros.

Alkalomszerűnek véljük e helyen azon javaslatot előterjeszteni, hogy a vasutak minden egyes állomásának, (esetleg a nagyobb forgalommal bíró állomásoknak) személy- és áruforgalma a vasuti statisztika által már megállapított árúnevek szerint minden évről elkészítettessék és közzététessék. Az ily részletes kimutatások nemcsak a vasuti forgalom, de kereskedési, mezőgazdasági és ipari szempontból felette érdekesek és tanulságosak, úgy, hogy ezek nélkül a legtöbb árúnak forgalmáról, eredetéről, jelentékenységéről stb. tiszta képet nem alkothatunk. A mig jelentéseinket a nagyobb alakban kelle szerkeszteni, némi költséggel ugyan, de vasuti állomásainak ilyen részletes áruforgalmáról márczius végeig az adatokat beszerezhettük s közgazdaságunk fejlődésére nézve az adatokban biztos támpontot nyertünk. Évi jelentésünk mai alakjához e kimutatásokat már nincs idő beszerezni, de azért az előző év forgalmi adatainak ilyen statisztikája még mindig nagy hasznára szolgálna a kamaráknak, sőt a gondolkozó kereskedelmi és ipari világnak is,

az ezzel járó fáradságot, pénzáldozatot pedig megérdemelné, mert kívánatos világosságba helyezné az áruforgalmi adatokat.

Lehetséges volna azonban az ügyet akként is rendezni, hogy a kamarák minden év január-február hóban az üzletvezetőségektől kapnák meg hivatalból a területükön létező ezen állomások statisztikáját, a mi a gyors feldolgozás érdekében még kívánatosabb, mert actualisabb lenne.

A kolozsvári pályaudvar kibővítését munkálatai már bevégezték; most már várjuk a felvételi épület megnagyobbítását és ezzel kapcsolatban azt a gyalog-hídat, a mely a lakosság forgalmát a pályaudvar felett a Nádas másik partjára hosszas kerülő nélkül lehetővé teszi, a miként a szekérközlekedést az épített viaductok oly jól biztosították. De nem kevésbé kívánatos az is, hogy a vasuti raktárakhoz vezető szekérút valahára jó állapotba hozassék. Ez a vasut feladata lenne, ellenben a várost terheli az a feladat, hogy a pályaudvar átellenes részén levő raktárakhoz utat építtessen, mert a mostani állapot az év legnagyobb részében tarthatatlannak mondható.

A menetrend módosításáért — budapesti irányban — a múlt évben a szamosvölgyi vasut igazgatósága is folyamodott és pedig csaknem azonos értelemben, a mint mi az előző évben kérelmeztük. Átlátjuk, hogy nehéz a sok ellentétes érdeket kielégíteni, de az is tény, hogy a mostani menetrend szerint Budapestről valamennyi vonat az éjjeli órákban érkezik Kolozsvárra.

Köszönettel említjük meg a vasuti áruszállítványok megdézsmálása ellen tett intézkedéseket és örömmel constatáljuk, hogy kamarakerületünkben azóta egyetlen panasz sem jutott hozzánk, noha arra felhívtuk a figyelmet.

Kolozsvár állomás az 1899. évben 258.030 személyt és 9.976 kocsirakományt árut szállított el.

A kolozsvári üzletvezetőség kezelése alatt álló vasutak állomásairól az 1899. évben 3,244.428 személy és 142.426 waggon árú továbbított.

A szamosvölgyi vasut 1899. évi teherárú és személyforgalma nagy növekedést mutat az 1898. évi forgalommal szemben, mert a míg a személyforgalom 1898-ban csak 353.000 volt, addig 1899-ben 409.000-et is meghaladta. Épen így a teherforgalom is emelkedett és pedig az 1898. évi 19.137 kocsirakománynyal szemben az 1899. évi forgalom 19.703 kocsirakományt tett ki.

A *kisküküllővölgyi vasut* 102¹ kméter hosszú vonalainak 1899. évi forgalma a következő volt: *személyforgalom* 127.900, *teherárúforgalom* 2.080 kocsirakomány. Ezen vonal is teljesen kielégítette a hozzá fűződő reményeket s valóságos jótétemény az addig elzárt vidék közönségének.

A *marosludas-besztercei vasut* 110³ kméter hosszú vonalain az 1899. évben 88.200 *személy* utazott és 3.430 kocsirakomány *teherárú* továbbított.

A *gyulafehérvár-zalathnai vasut* 42¹ kméter hosszú vonalain az 1899. évi forgalom a következőleg alakult: utazott 59.700 *személy* és elszállításra került 4.460 kocsirakomány *teherárú*.

A *szilágysági vasut* hossza a 107⁸ kméter, az 1899. évi forgalom pedig a következő volt: a *személyforgalom* volt 125.200, a *teherárúforgalom* pedig 7.720 kocsirakomány.

Kerületünk vasuthálózata a múlt évben is terjeszkedett. Az 1899. évben a következő *új vonalak* nyitlak meg.

1. a *zsibó-nagybányai* 19⁵ kméter hosszú. E vasut főleg a pályamenti vidék erdészetének és bányászatának fellendülését tartja szem előtt s 5,920.400 korona költségbe került. A szamosvölgyi vasut kezelése alatt áll;

2. a *margitta-sz.-somlói* 26 kméter új vonallal, összekapcsolást képez a bihari és szilágysági vasutak közt és 3,160.000 korona költségbe került.

Előmunkálati engedély adatott a következő vonalakra:

1. Alsó-Szopor, Korond, Hadad, Gele, Szilágyszeg és Szilágy-Cseh.

2. M.-Ujvár, Kocsárd.

3. Zalathna, Kénesd, Abrudbánya.

4. N.-Enyed, Vláháza, Nyirmező, Toroczkó-Szentgyörgy, Toroczkó.

5. Szilágynagyfalu, Szilágybagos, Váralja, Füzes-Paptelek, Tusza, Bucsa.

6. B.-Hunyad, Ketesd, Alsófüld, N.-Almás, Középlak, M.-Nagy-Zsombor, Hidalmás, Almás-Balázsháza, Tihó, Zsibó.

Az *előmunkálai engedély* további egy évre *meghosszabbított* a következő vonalakra:

1. Torda, Borrév, F.-Szolcsva, Offenbánya, Topánfalva.

2. Topánfalva, Abrudbánya, Bucsésd, Brád.

3. Abrudbánya, Bucsum, Zalathna.

4. Torda, Borrév, Vidály, Ujfalu, Alsó- és Felső-Szolcsva, Brezest, Szártos, Offenbánya, Bisztra, Topánfalva.

A mint látható, vasuti fejlődés tekintetében nem lehet panasz s arra valóban szükség is van, mert területünkön még mindig csak 3·2 kilométer hosszú vasut esik 100 □ kilométerre és 74 kilométer 100.000 lakóra, de kívánatos lenne, hogy az irányok a szükségnek megfelelőbb módon lennének megválogatva. Az is tény, hogy a helyi érdekű vasutak fejlődése a törvényhatóságok útdó alapját túlságos mértékben vette igénybe s ennél fogva elvonja az erőt a szintoly szükséges közutaktól. Erre a gondolatra kell jönnünk, a mikor látjuk, hogy kamarakerületünk hét törvényhatósága 1·7 millió forinttal terhelte meg útdó alapját; és pedig Alsó-Fehérmegye 120, Besztercze-Naszód 160, Kis-Küküllő 600, Kolozs 360, Szilágy 1330, Szolnok-Doboka 320 és Torda-Aranyos 400 000 koronával.

Közuti vasut.

A *kolozsvári közuti vasut* fejlődéséről most sem jelenthetünk kedvezőt. Forgalma és bevétele ugyan némi emelkedést mutat, de a bevétele (az üzemi költségeket is alig fedezi, a) beruházott tőke kamataira és törlesztésére semmi sem jut. Az üzem villamossá tétéle iránt a várossal folytatott tárgyalások sem vezettek kedvező eredményre, míg a társulat az egyezkedést a mult év végén megszakította. Az utóbbi két év forgalmi eredménye a következő:

	1898. év	1899. év
A szállított utasok száma . . .	309.203	319.484
A szállított teherárú tonna . . .	22.897	21.019
Összbevétel korona	69.610	72.130

Utak.

Az *állami, törvényhatósági és községi utaknál* a fentartás és kezelés tekintetében fokozatos a javulás s mind élenkebben nyilvánul és érvényesül a törekvés arra, hogy eme közutak és az azokon levő műtárgyak a forgalom igényeinek minél megfelelőbb módon építtessenek. E tekintetben a törvényhatóságok és községek az állammal karöltve minden lehető áldozatot meghoznak.

A tárgyalt évben a szamosujvár—marosvásárhelyi 15·46 km. hosszú törvényhatósági út és a gyulafehérvár—topánfalvi és abrudbánya—dévai törvényhatósági utak állami kezelésbe mentek át.

A mult évi útépitési nagyobb munkálatok közül kiemeljük a következőket:

a besztercze—naszódi közút 0·0 —6·48 km. meredek szakaszának áthelyezése 550 korona költséggel kezdetét vette,

a torda—topánfalvi állami út *szártosi* szakaszának áthelyezése, kiépítése és korlátokkal való ellátása 30.706 korona költséggel bejegyeztetett.

Ezen kívül *Szeretfalvánál* egy vashíd 150.000 korona, *Mihálczfalvánál* egy fahíd 40.000 korona és számos vas-felszerkezettel bíró hid és átereszt épült. Az útépités és fentartásra kerületünk törvényhatóságai és a kincstár részéről a folyó évi kiadás az egy millió koronát túlhaladta.

Az útépités terén a forgalom szabadságának hozott nagy áldozatok daczára is nem egy óhajlás merült fel és jutott kamaránkhoz, melyeket teljesíteni a törvényhatóságok saját erejük megfeszítése mellett sem tudták és tudják s jobb időkre, vagy a magas kormány gondoskodására várnak. Így a szálvá—romului (Besztercze-Naszód-megye) közút kiépítése sürgős és nagyon szükséges volna. Ez út köti össze Besztercze-Naszód és Máramarosmegyét és ennek mentén három nagy és több kisebb gőzfűrészt productumai szállítatnak Máramarosba. A határon fekvő *set refi* szakasz kiépült már 160.000 korona állami segélylyel, de az egész vonal sürgős elkészítéséhez még több áldozatra van szükség.

Az államépítési hivatalok személyzete a folyton szaporodó munkáknak vagy egyáltalán nem, vagy csak nagy késéssel tud megfelelni.

Országos és heti vásárok. A forgalom ez intézményei a kézműiparra nézve mindinkább vesztenek régi fontosságukból. Jelentősséggel csak néhány baromvásár bír s a közlekedés könnyűsége s olcsósága mellett nem messze van az idő, a mikor az országos fontossággal bíró állatvásárokon kívül a többi vásár forgalma a heti vásárok színvonalára fog leszállani. Mind a mellett, hogy e felfogás kezd közkeletűvé válni, s daczára annak, hogy a vásárok szaporítása ellen annyi nyomós érvel hozhatni fel, ha gyérebben is mint eddig, de még mindig merülnek fel kísérletek új vásári engedélyek nyeresére. A múlt év folyamán *Nagy-Sajó*, *Naszód*, *Benedek* és *Galgó* községek új országos vásár engedélyezése ellen és *Nagy-Sármás* telepes község részére három új országos vásár engedélyezése mellett nyilatkozott kamaránk, valamint ajánlotta, hogy *Küküllőváron* a pünköszt utáni hétfőn emberemlékezet óta gyakorolni szokott vásárok megerősítést nyerjenek. Nem különben a *Kalota-Szt.*

Vásárügy.

Király községnek egy sertés-felhajtással egybekötött hetivásár engedélyezését is ajánlottuk. Jól eső örömmel említjük fel, hogy a kereskedelmi minister úr minden egyes esetben kegyes volt véleményünket meghallgatni és javaslatunk alapján dönteni.

A mezőgazdák sürgetik — és nem helytelenül, — hogy a vásárjoggal bíró községek állítsanak hidmérlegeket, a melyen a levágásra szánt állatokat meg lehessen mérni. Az eszme nem is kivihetetlen. A mérleg beszerzése 800 korona körül állna és bizonynyal könnyen megtérülne a vásári díjából, a melynek nagyobb részét úgy is a felhajtott állatok után szedett díjak képezik, de a mérleg használatáért fizetendő mérsékelt díjakkal is bőven fedezhető lenne az ezzel járó költség.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ERDÉLYI MÚZEUM

478 * 1918.APR.10.

KÖNYVTÁRA.